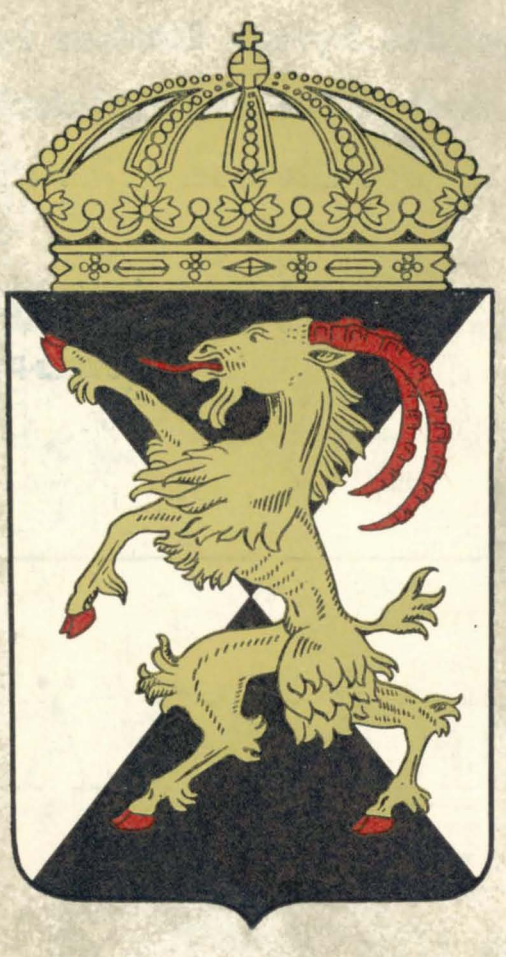

Gör hemmet trivsammare med

DURO

DURO-tapeterna är en god exponent för hemortens industrier. Begär därför DURO nästa gång och du får en vacker hållbar tapet från din egen hembygd

A-B
DUROTAPET
HAGASTRÖM

Att spara

- rationellt spara - det är som att träna, att sträva målmedvetet efter en strängare linje och därigenom till slut bli något, ha något, betyda något

* * *

GEFLE SPARBANK

Furuvik

— ett sommarparadis för ung och gammal

BOCKEN - 1954

MEDLEMSBLAD FÖR HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

Redaktion: Kapten Gert Nilsson och redaktör Åke Hanæus

HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENINGS UPPGIFT

är att verka för vidmakthållandet och stärkandet av sambandet mellan regementet och bygden samt att främja samhörigheten mellan nuvarande och förutvarande hälsingesoldater.

Medlemskap kan vinnas av varje svensk man och kvinna, som hyser intresse för föreningens verksamhet.

*

Ordförande: Överste H. Berggren, I 14, tfn 297 80, GÄVLE. Vice ordförande: Major Arne Dyberg, I 14, tfn 297 80, GÄVLE. Sekreterare Kapten Gert Nilsson, I 14, tfn 297 80, GÄVLE, Kassör: Förvaltare E. V. Andersson, I 14, tfn 297 80, GÄVLE. Övriga styrelseledamöter: Riksdagsman Per Persson, Norrby 10, RUNEMO, landstingsman Edvin Jansson, HARNÄS, överstelöjtnant K. G. Sohlén, Strindbergsgatan 32, STOCKHOLM, häradsdomare O. Östling, Östanbäck, N. VALBO, riksdagsman Jon Jonsson, BOLLNÄS, vaktmästare H. Månsson, Fredriksdalsvägen 2 B, GÄVLE, häradsdomare J. A. Andersson, Hägnan, TRÖNÖDAL, löjtnant E. Pira, GÄVLE.

*

Vid medlemsanmälan eller anskaffning av medlemsnål, minnesskrift m m vänd Eder till Kapten Gert Nilsson, I 14
Tel.: Gävle 29780
Föreningens postgirokonto
137332

SJUTTONDE ÅRGÅNGEN 1954

GÄVLE 1954 GEFLEBORGS TRYCKERIAKTIEBOLAG

Detta Nummer

har tillkommit genom stöd av bl. a. följande firmor

F. Ahlgrens Tekn. Fabrik A/B, Gävle

A/B Elektro-Armatur, Gävle

Vict. Th. Engwall & Co Kommanditbolag

Kopparfors A/B

Korsnäs A/B, Gävle 2

Carl Larsson Fotografiska Atelier &

Gävle Klichéanstalt Aktiebolag, Gävle

Gävleortens Mejeriförening u. p. a., Gävle

Möbelproduktion A/B, Gävle

Stockholm-Gävle Slakteriförening u. p. a., Enskede

A. U. Wahlbergs A/B, Juvelerarefirma, Gävle

Jacob Wennberg Aktiebolag, Gävle

Åkerson & Co. Aktiebolag, Gävle

Bergii Tobakshandel A/B, Gävle
Eric Börjesson, Järnhandel, Gävle
Elektriska Kompaniet A/B, Gävle
Hallbergs Bokhandel, Gävle
E. Johansson, Hovjuvelerare, Gävle
Norelius & Thorssell A/B, Gävle
Skriv o. Ritboks A/B, Gävle

A. Hildebrand, Hovjuvelerare A/B, Gävle—Sandviken

Söderlund & Lindström mek. verkstäder, Gävle

HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING HYLLAR MINNET AV

Sergeanten Alb. J. E. Nilsson Spannarboda
f. d. Distinktionskorpralen L. O. Göte Ockelbo
Generalmajoren E. Söderhielm Stockholm
Förrådsförvaltaren Edvin Ransborg Stockholm
Disponenten Gösta Nygren Furuvik
Herr J. R. Calissendorff Hedesunda
Fröken Ebba Magnusson Stockholm
Översten H. Sundberg Djursholm
Löjtnanten C. A. Wiberg Torsåker
F. d. Soldaten J. A. Sehlberg Storvik
Handelsföreståndaren Allan Strandberg Gävle
1. Kontoristen J. R. Åström Ockelbo
Direktören Adolf Ahlgren Gävle
Köpmannen A. Thörnqvist Gävle

Regementschefens tal på Mohed

$19\frac{20}{9}53$

År 1689 utsågs detta fält — gamla Mohed — till övningsplats åt Hälsinge regemente. Det skedde under kung Karl XI:s tid och efter en fredsperiod om mer än tio år — en ovanligt lång fredsperiod i stormaktstidens Sverige. På slottet Karlberg lekte en liten sjuårig kronprins — prins Karl. Inga oväders-moln hotade vårt land och freden skulle vara ännu i 11 år. Regementet var gammalt redan då, och vid det första regementsmötet stodo veteraner i leden, som varit med under 30-åriga kriget och på Karl X Gustafs fälttåg. Här övades e t t av de regementen, som skulle bli ett av de främsta i den bästa armé, som någonsin funnits — den karolinska. Den var Karl XI:s verk och hans arvegåva till efterträdaren Karl XII. Medan många höga svenska officerare sökte erfarenhet och militär kunskap i främmande tjänst — i Tyskland, Nederländerna och i de italienska städernas legohärar — utbildades svenska indelta knektar här på Mohed i en inhemsk svensk taktik — »det nya manéret»:

»Gå lugnt mot fienden, huka er icke för skott och kulor, ty Gud bestämmer över Edra liv, skjut en salva och gå käckt fienden in på livet» — så löd den enkla instruktion, som dagligen ljöd över denna slätt och som övades från den ena ändan intill den andra ändan på slätten. Den praktiserades sedan under den stora ofreden vid Narva, Düna, Gemäuerthof, Jakobstadt, Ljesna och Gadebusch och ingen fiendehär stod emot de handfasta, välövade knek-tarna från Alfta och Arbrå, från Delsbo och Forssa, från Ovansjö och Färnebo.

»Det svenska manéret» var överlägset alla andra manér — det måste alla de erkänna, som offrat år för studier av utländsk krigskonst.

Men framgången berodde icke endast på krigskonsten. Den berodde främst av något helt annat. Den svenska armén var rekryterad av bygdens och landets egna söner, från vår gamla bondestam med roten fast i landets egen jord. Fienden bestod av värvade legohärar utan annan förankring i livet än där solden betalades ut. Våra soldater voro övade, utrustade och beredda, när stormklockorna kallade. I fiendeland rullade värvningstrummorna på torgen, då kriget redan hade börjat.

Värvningstrummorna i fiendeland lockade samman större härar än våra. Hälsinglands soldater kommo hit till Mohed och marscherade vidare mot okända öden av andra skäl än locktoner om guld och ära. De följde pliktens bud.

För dem gick vägen bort från allt de höllo kärt: det lilla torpet, familjen, jordlappen — den fagra bygd, som vi se framför oss och omkring oss. De följde fanan med bocken, den de svurit trohet, — och få kommo tillbaka. Många av dem som här övat vila namnlösa och okända på okända platser i fjärran länder. Men de ha lämnat arvet efter sig:

Denna fagra bygd, som de brukat i fred och värnat i krig.

I över två hundra år samlades Hälsinglands och Gästriklands söner till denna plats. En ny tid krävde andra övningsförhållanden och minnesstenen här är det enda som vittnar om vad som varit.

Men efter de oändliga leden av de stora skuggornas armé ha vi — det gamla Hälsinge regementes levande soldater — slutit upp. Vi stå här i dag med samma rätt som de som gått här före oss och med samma plikt. Plikten är att värna det som är vårt, rätten tillkommer oss själva och vi önska icke främmande hjälp och behöver den icke heller. Vi äro äntligen åter trygga i känslan att kunna värna oss själva. Må vi betänka den lycka, som blivit oss beskärd, — en sällsynt lycka, efterlängtad, saknad, endast drömd av många folk i dagens Europa: ett fritt land, ett tryggt hem, en framtid i frihet och obunden kraft att trygga den med: Vår egen kraft med goda vapen och gott mod. Men ni har en rätt att kräva, ni unga, som lyssna. Ni äro icke legosoldater eller yrkeskrigare. Edra uppgifter i livet äro av helt annat slag. Ni ha rätt att kräva kunskap om soldatens uppgifter om ni skola brukas som soldater. Det är ingen som avser att locka er till krigiska dåd för ära och vinster. Det vore föga lönt att försöka. Ni äro lika rotfasta i Eder hembygd som någonsin de gamla knektarna. Liksom de stå ni här, därför att Sveriges lag och pliktens bud kallat Er samman. Ni övar Er i »det svenska manéret» av modern typ. Ni äro välrustade och välträinade. När övningstiden är slut återgå Ni till Ert och Edra sysslor. Må vi hoppas att Ni få sköta dem i fred. Men här på gamla Mohed kunna vi lova varandra — utan dyrbara eder och stora ord — att skulle stormklockorna åter ringa folket i vapen till hembygdens värn, så följa vi den gamla fanan och plikten såsom våra fäder.

Vi kunna icke lova dem där hemma att komma tillbaka. Men vi kunna lova dem att göra vår plikt.

Höj fanan till hyllning av alla dem, som på denna plats så sagt och handlat. Ägna en tyst tanke åt minnen som förplikta.

Med tonvikt på Mohed

Mohed i hjärtat av Hälsingland var under åren 1689-1908 Hälsinge regementes samlingsplats. Med anledning av att Kamratföreningen i höst samlas där till sin årliga traditionella högtidssammankomst har detta nummer av Bocken fått en särskild Moheds-betoning. I en serie intervjuer med gamla hälsingekrigare av olika grader ges glimtar av livet i helg och söcken på Mohed. Det är inte några uttömmande skildringar men det är ögonblicksbilder och tidstypiska drag som här passerar revy, givna av folk som var med på den tiden. Pliktuppfyllelse och strong soldatanda paras med glad livslust och frejdigt sinnelag. Bockens läsare torde själva kunna komplettera berättelserna. Sker så, har ett viktigt syfte vunnits: att väcka till liv intresset för Mohedstiden och de framfarna generationerna av krigare vid Hälsinge Regemente, vilkas arvtagare av idag har att föra vidare de ärorika och stolta traditionerna.

Årsmöte

och

REGEMENTETS DAG

på Mohed

den 12. september

Förbimarsch och korum kl 1200

därefter följer bl. a.

KONSERT av musikkåren, STRIDSÖVNING, FÖREVISNINGSÖVNINGAR, KABARET, RODDTURER på Florsjön, TRAKTORTÅG, FILMFÖREVISNING, TIVOLIANORDNINGAR, SERVERING m. m. — MIDDAG vid barservering

Dans

Björnen i balsalen och annat Moheds-skoj

Kapten Hugo Hellström

Mer än mången kan f. kaptenen Hugo Hellström i Gävle levandegöra livet på Mohed. Han har en lång och mycket hedrande militär bana bakom sig, kom i tjänst år 1893 och övergick på reservstat 1918. Trots en besvärlig sjukdom har han sitt goda humör i behåll och kan med detsamma aktualisera miljöer, personer och händelser från den gamla Mohedstiden.

Vid Florsjöns strand låg matsalarna. Där kunde det förr gå ganska bråkigt till och man hade fördenskull en vaktpost där. På senare år blev det lugnare och man kanske frågar sig varför det skulle vara nödvändigt med postering. Sålunda kom löjtnant Södersten en dag och visiterade posten samt frågade denne:

— Var går du här för?

— Jaa, säg det, blev svaret.

Mången har kanske förvånat sig över det relativt sena övningspass som man hade dagligen mellan kl. 18—20. Men det var vanligt, förklarar kapten Hellström, för att kontrollera nykterheten. Det var nämligen lätt att komma åt starkvaror och just de där båda timmarna var kritiska. Sedan blev man såpass trött — dagen började ju rätt tidigt — att risken bedömdes mindre aktuell.

Gumman som exercerade.

Vid ett sådant där kvällspass kom en gumma från Söderala fattighus på besök och ställde sig att titta på exercisen. I en grupp fanns en blindrote och en spefågel till löjtnant sade till gumman:

— Det är en plats ledig där. Ställ in dig där.

Gumman gjorde så och försökte väl följa med exercisen så gott hon kunde. Befälhavaren såg naturligtvis detta och sade åt gumman att ge sig iväg, hon hade inte där att göra.

— Jo, det har jag, det har löjtnanten sagt, svarade gumman och stannade. Det kommenderades språngmarsch, men gumman gav sig inte. Hon drog upp kjolarna och sprang med. Det måtte ha varit en syn för gudar.

Florsjön användes som kulfång vid skarpskjutningen. En av beväringarna riktade synnerligen illa — så att kulorna inte ens hamnade i sjön. Övningsledaren sa:

— Om vi vänder upp Florsjön på tvären så kanske ni träffar.

I närheten av Mohed bodde en gumma som hade en gård, över vilken man kunde ta en behaglig genväg vid fältmarscherna. Det gillade hon dock inte utan körde bort envar som försökte. En dag kom kapten Unge dit med sitt kompani. Han gav gumman två riksdaler.

— Här har ni, käring, sa han, och därmed var passagen fri för honom.

— Den där Unge, det var en redlian kar, sa hon efterpå.

Också en städning.

De yngre officerarna hade mycket skämt och skoj för sig på Mohed. Man fick ju försöka göra det så trivsamt som möjligt på denna relativt isolerade plats, där alla var hänvisade till varann såväl under tjänst som på fritiden.

Sålunda hände det t. ex. en gång att daglöjtnanten var ledig ett förmiddagspass och kamraterna skulle städa hos honom. Det gjorde de med besked: de plockade ut byråns hela innehåll och strödde det omsorgsfullt över hela golvet.

En yngre officer försökte sig på att göra likör, han hade fått fatt i något recept där man skulle använda krusbär eller hallon. Brygden skulle stå på ett soligt ställe i ett fönster. Men kamraterna tyckte väl att fönstret inte var soligt nog. I ett obevakat ögonblick fick de tag på en stege, klättrade upp och tog burkarna från fönstret samt placerade dem uppe på skorstenen. Den som gjorde stora ögon när han kom hem och fick se resultatet av denna kamratliga omsorg var förstås »bryggaren».

Skämt med kronfänriken.

Den byggnad där fänrikarna bodde kallades barnkammaren. Högst upp, i den s. k. övre barnkammaren, bodde den äldste av fänrikarna, den s. k. kronfänriken. Gustaf Swedlund innehade en gång denna titel och bebodde alltså detta rum. I våningen inunder huserade de övriga fänrikarna. Dessa satt en kväll och spelade kort, men så tyckte de att de borde ha

Forts. sid. 11

Idrotten medförde en bättre anda

J. A. Sääf

I hela landet finns nu inte så många indelta knektar kvar, men de som finns tillhör för det mesta kärnkarlarnas stronga släkte. Detta är i högsta grad fallet med 74-årige furiren J. A. Sääf, som man kan träffa i daglig gärning på Hälsinge regementes huvudförråd. Hans hållning och pli är det inget fel på, inte heller på minnet, och därför går man gärna till honom när man vill höra något från den gamla Mohedstiden.

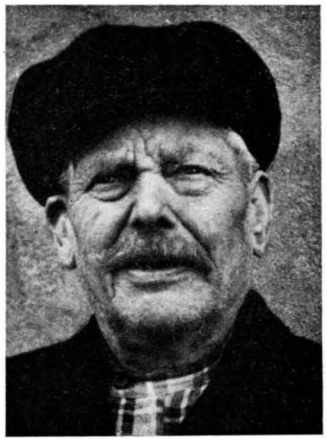
Sääf kom i tjänst den 17 maj 1899 och mönstrades in på Mohed. Därifrån begav han sig emellertid genast ner till Gävle för att göra rekryt- och korpralskolorna vid dåvarande militärskolan (numera Borgareskolan). Detta skedde under vintern så att han sommaren därpå var färdig att delta i mötena med beväringen och de indelta soldaterna.

Sommaren 1901 utgjorde emellertid ett undantag, då lejde han för 100 kronor en ställföreträdare åt sig. Sådant gick då ännu för sig för befälet, tidigare hade även de värnpliktiga kunnat arrangera militärtjänsten så för sig. Systemet togs bort några år senare.

Under befäl av barnen.

Sääfs far var också en gammal knekt. Han var värmlänning till börden och hette ursprungligen Jonsson men tilldelades redan som beväring namnet Bäck. Det slumpade sig så att han kom med i den halvtropp, över vilken sonen förde befälet. Man hade det litet snärjigt just vid tiden kring sekelskiftet, eftersom man år 1901 hade bytt ut de gamla remingtongevären mot de nyare mauser, vilka man nu hade att exercera med. Gubben var inte så vidare nöjd med anordningen att bli instruerad av sin son. Han sa:

Forts. sid. 21

Joel Lundberg

En beväring berättar

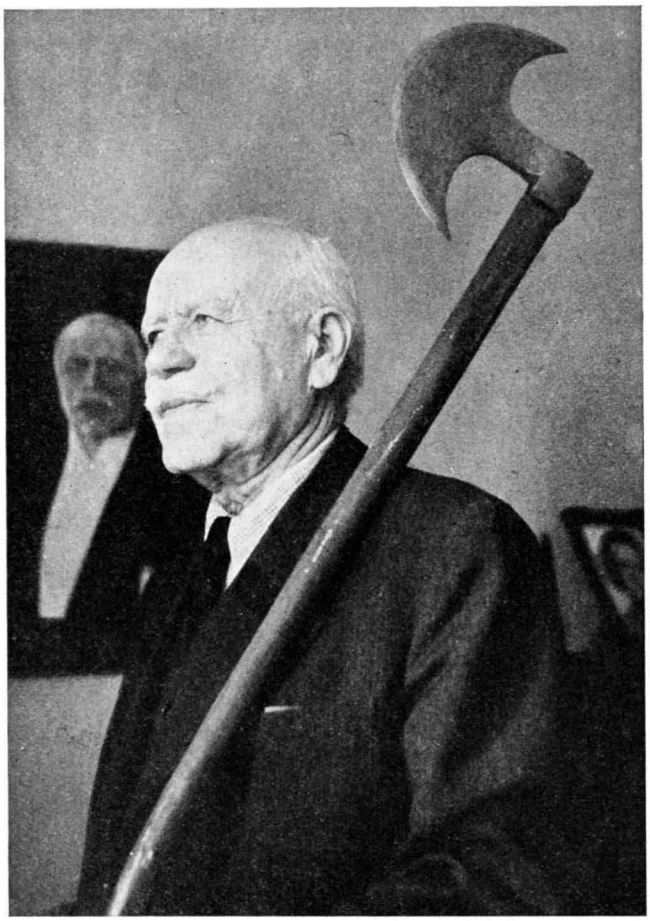
— Det var en trevlig tid på Mohed, säger 80-årige Joel Lundberg i Flor, Hälsingmo. Han gjorde första årets beväring år 1895 på Arbrå kompani med kapten Silfverstolpe som chef. Det var 60 dagar. Andra årets beväring gjordes påföljande år, 22 dagar, då på Alfta kompani med kapten Öberg som chef. Maten var bra och dagarna gick fort.

Lundberg intog en särställning genom att han var kalfaktor åt en fanjunkare. I den egenskapen hade han bl. a. gränspermission under hela mötet. Gränspermission medgav t. ex. att man fick besöka Lappstan så ofta man ville. Kalfaktor lejdes mot särskild betalning av officerare och underofficerare och hade till uppgift att ombesörja viss persedelvård åt uppdragsgivaren, t. ex. sko- och klädborstning samt blankning av knappar. Som regel gjordes detta arbete tidigt om mornarna.

Lundberg är alltså en av dem som varit med och slagit spikar i tallarna på Mohed. I dessa tallar, nu ståtliga träd som växer nära den f. d. officersbyggningen, slog man i spikar för att kunna hänga upp plaggen som skulle piskas. Med åren blev det gott om spik i trädstammarna, vilket nog den får erfara som i framtiden skall såga upp dem.

Beväringens avlöning under Lundbergs tid var 30 öre om dagen. Av detta utbetalades dock endast 20 öre (två kronor var tionde dag) medan resten sattes in på en bankbok. Lundberg hade för sin del 32 kronor stående i flera år på sin bok. För den summan kunde man då köpa sig en kostym kläder eller ett par vardagsskor.

Fanjunkare Fredrik Winbladh von Walter är en man som särskilt etsat sig in i Mohedsfolkets minne. Lundberg minns att fanjunkaren gärna berättade historier om vackra fruntimmer och starka karlar. Det skedde då man hade rast och vila. Med särskild inlevelse skildrade han brottningsmatcher han varit vittne till. En radioreporter skulle nu inte ha kunnat göra dem mera levande för åhörarna.

F. fanjunkare Skyttner med en timmermansbila, ett minne från Mohed

Vacker exercis visades på Mohed

Det gamla indelningsverket har f. fanjunkare L. O. Skyttner i Gävle på sina fem fingrar. Han är också en av dem som i sin ungdom tjänat på Mohed. Först ber vi honom skildra den militära tjänsten. I exercisen lade man sig särskilt vinn om att få fram en perfekt enskild ställning. Uppställningar och marsch i större förband övades också, t. ex. direktionsförändringar vid uppmarsch där det gällde att ta ut stegen på svängande flygeln så att rättningen inte förstördes.

Särskilt vid kyrkparaderna om söndagarna var man noga med att göra ett så fördelaktigt intryck som möjligt — det fanns ju många åskådare då, inte minst damerna på officersbyggningens balkong. Det var också en ståtlig syn att se t. ex. ett kompani i kolonn eller en bataljon i dubbelkolonn.

Kyrkparaden med regementspastor Henning som predikant var en anslående högtidsstund. På vardagarna hölls korum varje morgon i kompanigatorna. I äldre tider inleddes ett sådant korum alltid med psalmen 429 »Min gärning nådigt skåda». Men under överstelöjtnant Totties tid (far till numera bortgångne generalen) infördes »Din klara sol» — oaktat den effekt avsjungandet av den psalmversen måste få om det regnade. Även om kvällarna hölls andakt. Då sjöng man »Så går en dag än från vår tid», varpå lästes Fader vår och välsignelsen.

En köpenickiad vid Lappstan.

När man talar med gamla »mohedare» kommer man förr eller senare in på kapitlet Lappstan. Det var en åtråvärd plats, vilket framgår av följande historia som fanjunkare Skyttner berättar:

Man fick inte utan särskild permission bege sig över landsvägen till Lappstan. En marscherande trupp hade dock generell tillåtelse att passera vakten. En spefågel som var mycket intresserad av att komma dit, samlade en kväll ihop ett stort antal likasinnade, ställde upp dem och marscherade helt sonika förbi vakten. Väl utkomna på landsvägen kommenderade han »höger och vänster om marsch» och så var den köpenickiaden genomförd. Den har faktiskt nästan gått till historien, ty det är många som minns den.

I Lappstan var det också som fanjunkare Winbladh von Walter blev av med sin ena polisong. Det var cirkus där den gången och en apa var påpassligt framme och slet av polisongen.

Dragkamp om en fana.

Idrott förekom inte så mycket i äldre tider men en del tävlingar hölls. Sålunda pågick en ständig dragkampstävlan mellan kompanierna. Som vandringspris fungerade en fana, den s. k. kompanidragfanan, som stod uppställd vid det för tillfället starkaste kompaniets förläggning. Den försvann vid regementets förflyttning till Gävle.

Ett minne från gamla tider har fanjunkare Skyttner i sitt hem, nämligen en timmermansbila. Det var ett paradtecken som timmermännen bar vid uppställningar, då de stod längst ut på högra flygeln. Tim-

Forts. sid. 21

Då de nya gevären kom

En som mer än de flesta är knuten till Mohed är f. syssloman Mårten Pira i Florkvarn. Miljön från Mohed har förresten inte lämnat honom än, han bor nämligen i den förutvarande underofficersmässen på Mohed, efter 1908 flyttad till Florkvarn.

Han har börjat sin bana i det militära och blev distinktionskorpral samt var 1904 t. f. kompaniadjutant. Senare övergick han till annan verksamhet men återkom i alla fall till Mohed, nämligen som syssloman vid landstingets tbc-sjukhus, en befattning som han innehade ända tills sjukhuset för några år sedan upphörde.

Piras svärfar, handlanden Jonas Sjölin, ropade in underofficersbyggningen på en auktion strax efter år 1908 samt lät flytta den till Florkvarn, där den ligger vackert på en backsluttning. Ned till den leder en ganska brant väg och om den kan Pira berätta ett intermezzo, som dessbättre fick ett trevligt slut.

»Frihjul fram och bak.»

Dåvarande kaptenen von Malmborg, som bodde i Sörböle, kom en dag i början av detta århundrade, 1903 eller 04, cyklande i denna backe. Han hade en cykel av den då alldeles moderna typen med frihjul. Mitt i den branta backen brast framgaffeln och framhjulet gav sig iväg för sig självt. Kapten von Malmborg hamnade förstås på vägen, dessbättre utan att skada sig, och när han satt där kunde åsyna vittnen höra honom helt lakoniskt konstatera, med blick på det flyende hjulet:

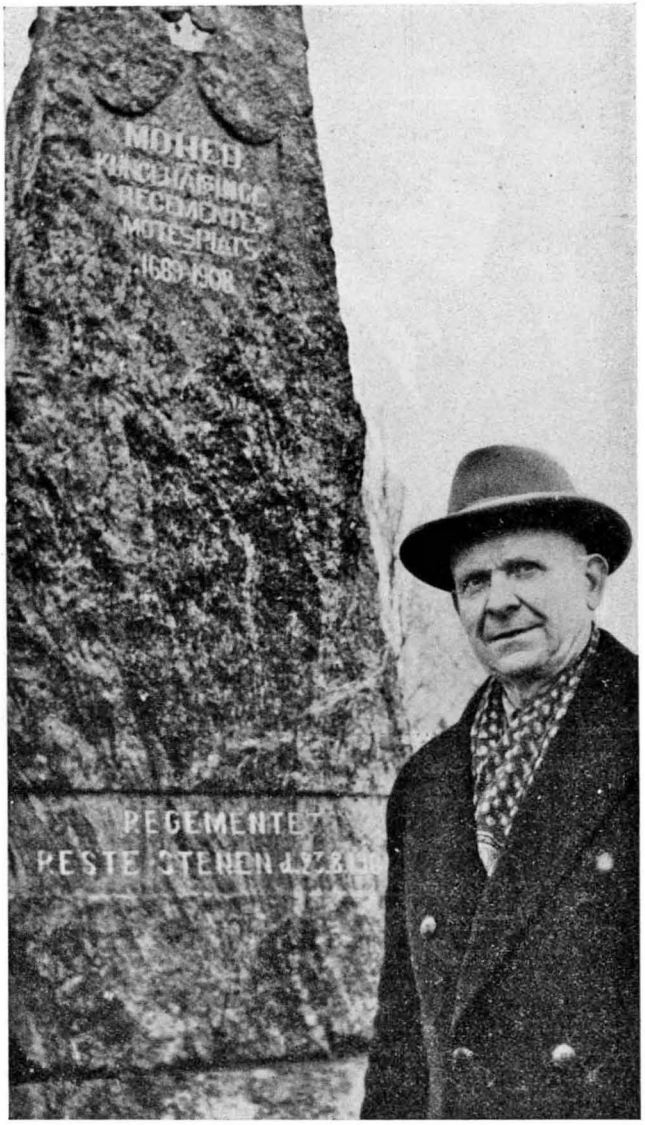
— Fritt hjul både fram och bak.

Den minnesgode ärkebiskopen.

Den nyssnämnde handlande Sjölin var exerciskamrat med en teolog, som senare skulle bli världsberömd, nämligen Nathan Söderblom. Sjölin brukade ha litet extra mat med sig då han ryckte in till Mohed, som ju var mycket vanligt då, och han mindes särskilt ett tillfälle då han tillsammans med Söderblom hade suttit uppe på en vind och ätit lax.

Många år senare kom Söderblom som ärkebiskop på visitation till Mo och hämtades vid Mobodarne station av Sjölin — som ärkebiskopen genast kände igen. När visitationsprotokollet efteråt upprättades, inledde Söderblom detta med att tala om att han blivit skjutsad från stationen av en exerciskamrat.

För att återgå till den nyssnämnde kapten von Malmborg, som senare blev brandchef i Gävle, mindes många honom för hans ståtliga mustascher av typ

Mårten Pira vid minnesstenen på Mohed

Kaiser. Denna ansiktsprydnad var mycket vanlig bland befälet på Mohed, varom många gamla foton ger vittnesbörd. Dylika mustascher måste vårdas med omsorg och därtill hörde bl. a. mustaschbindor och kosmetik. Bindorna hade man naturligtvis bara på sig då man vistades i sin kammare, men Pira kommer ihåg att en löjtnant Rudberg även bar dem under gymnastiktimmarna.

Barfotafärd till Mohed.

Till beskrivningen av det rörliga livet på Mohed vid helgerna bidrar Pira med ytterligare några glimtar förutom vad andra har berättat. Folk kom ju dit från alla håll och det hände att de som inte hade tillgång till hästar gick ganska långa sträckor, t. o. m.

ända från Ockelbo. Skor var dyrbara saker på den tiden, och mången gick barfota hela vägen. När man kom till Florsjön stannade man och tvättade fötterna samt satte på sig skorna.

Pira gjorde sin första utbildning vid Militärskolan i Gävle. Dit ryckte han in den 28 februari år 1908. Den dagen var det ett sådant snöväder att tåget blev stående mellan Strömsbro och Gävle. Som tur var fanns det ju militär ombord och de hade spadarna med sig så att de kunde skotta banan fri.

Årgången 1900 var den första som fick skjuta med det då nya mausergeväret. På Militärskolan ägnade man sig förresten inte bara åt övningar i vapnens bruk, där förekom t. ex. också utbildning i brandtjänst. Gävle stad upplät nämligen skolans lokaler på det villkoret att militären höll en ständig brandberedskap som staden kunde ta i anspråk. Man fick alltså öva sig i att klättra i brandstegar och hoppa i brandsegel.

— Vi gillade inte den där tjänsten något vidare, säger Pira, mycken permissionstid gick förlorad när vi skulle ligga i brandberedskap.

Kung Oscar II:s sten.

Inledningsvis nämndes att Pira är en av dem som bäst känner till förhållandena på Mohed. Det märker man när man gör en promenad med honom på det gamla övningsområdet. Mycket är ju numera försvunnet, bl. a. en sten som Pira gärna hade velat visa på. Den låg i västra änden av fältet och användes

Syssloman Piras bostad i Florkvarn, förut underofficersbyggnad på Mohed

vid ett tillfälle av konung Oscar II när han skulle stiga till häst. I samband med flygfältsarbetena på senare år försvann den emellertid.

I våra dagar är Mohed en ganska stillsam plats. Sedan sanatoriet lades ner har det blivit ännu tystare. Här finns nu stora områden och många byggnader som skulle kunna tas i bruk för någonting. Man har talat om att söka få dit t. ex. småindustri. Nog är det beklagligt att tystnaden råder på denna plats — kanske man skulle kunna tänka sig att det blåstes liv i den på nytt genom att regementet åter förlades dit? Det finns nog flera vägande skäl för en sådan tanke.

BJÖRNEN I BALSALEN ... Forts. fr. sid. 7.

Swedlund med. Bud skickades efter honom, men han svarade att han inte hade tid (han satt och skrev brev till fästmön). När brevskrivningen var klar beslöt han sig emellertid för att komma ner. Men han använde inte trappan utan tog en lina och hissade sig ner mellan fönstren. Då flög den lede i kamraterna som tog och band fast linan så att Swedlund svävade där mellan två våningar. Han var dock situationen fullt vuxen, hivade sig upp igen tillbaka till sitt rum, gick ner trappan och anlände till de övriga samt startade en uppgörelse.

Björnen i balsalen.

Till sist berättar kapten Hellström den kostliga historien om björnen i balsalen. Vid tiden kring sekelskiftet var det vanligt att dresserade björnar användes som muntration. En man vandrade omkring i stad och på landet ledande en björn i ett rep. Man kunde få denna björn att dansa och utföra en del enklare dressyrnummer. En midsommar hade en sådan björnförevisare anlänt till Mohed. Man hade i officersbyggningen middag med damer och dans. Man hade kommit så långt som till kotiljongen och då skulle det bjudas ut blommor till damerna.

Hellström fick en idé. Han skyndade ut och bad att få låna björnen. Det gick mannen till en början inte med på, han kanske tänkte att det fanns vissa risker. Men han bjöds på punsch och efter det femte glaset mjuknade han och lånade ut björnen. En av de yngre officerarna klädde ut sig och tog med sig björnen in i balsalen samt gick runt till damerna med blommor. Det är milt uttryckt när man säger att paret väckte uppseende. Många av damerna svimmade, mässens kassörska fick man t. ex. lägga på en disk och begjuta med vatten. På björnen fanns emellertid intet att klaga, den betedde sig höviskt hela tiden.

Ja, det var en rolig tid på Mohed, sammanfattar kapten Hellström. Vi vistades där de tre vackraste månaderna på året, många hade fruarna och familjerna i övrigt med sig — ja, det var över huvud taget något familjärt över hela livet där, även i förhållandet mellan befäl och manskap. Man talade ut med varann om det ena och det andra som kunde irritera eller ge anledning till misstämning, det var inte fråga om att klaga hos MO då. Man ordnade upp förhållandena ändå. Och så var det en annan sammanhållning, man skingrades inte när middagsslaget slog. Det skapade en god anda överlag.

Olle Hedqvist

Endast få byggnader kvar från Mohedstiden

En som upplevat livet i Mohed ända från barnsben är förre skogs- och sågverksarbetaren Olle Hedqvist, född i Mohed år 1878 och bosatt där i hela sitt liv. Han är alltfort vid god vigör och brukar inte försumma att — då vädret så medger — göra en fisketur på Florsjön. Någon gädda brukar det väl oftast bli som resultat, det är förhållandevis gott om fisk i den sjön.

Hedqvist var 21 år gammal då han ryckte in som rekryt vid Mohed. Någon längre resa behövde han givetvis inte företa eftersom hans föräldrahem låg alldeles intill övningsfältet. Under två år i följd gjorde han rekryten, vardera gången 68 dygn. Det andra året var även de indelta soldaterna med. Dessa låg i tält medan beväringen låg i barackerna.

Den största delen av utbildningen på den tiden, berättar Hedqvist, skedde som exercis i större eller mindre förband. Det var marsch, vändningar, gevärsföringar och liknande som mest stod på programmet. Tjänsten började kl. 6 på morgonen. Kl. 8 blev det frukost, som vanligen bestod av sill och potatis eller grönärter. Så blev det exercis fram till kl. 12, då man åt middag, varpå följde en väl tilltagen rast, som varade till kl. 16. Under den tiden passade de flesta på att ta sig en tupplur, dels var ju sömn på maten en vanlig företeelse i äldre tider, dels var det säkerligen mången som behövde ta igen sig efter föregående kvälls eskapader. Under dessa korta sommarveckor frodades nämligen ett ganska friskt kamratliv, delvis knutet till den närbelägna förlustelseplatsen i Lappstan, där det fanns tivoli, karusell och kafeer.

De som inte sov under middagsrasten besökte kanske marketenterierna — det fanns två stycken alldeles i närheten av kompanibarackerna, på andra sidan om lägergatan, och där kunde man t. ex. köpa öl. Till markan gick man förstås obehindrat, medan det var litet besvärligare att ta sig till Lappstan, trots att den bara begränsades av landsvägen öster om fältet. Men det fordrades särskild permission för att få gå dit och sådan beviljades inte så lätt. Frestelserna var emellertid stora och Hedqvist berättar att det var åtskilliga som smet dit genom att smyga sig förbi vakten, som patrullerade vid gränsen mot Lappstan. Just när han vände brukade det psykologiska ögonblicket vara inne för den som var stadd i dessa skumma ärenden.

Per Ers mor och Pannkaks-Brita.

Det fanns åtskilligt att fresta gommen med även inom förläggningen oavsett marketenterierna. Per Ers mor drog varje morgon omkring med en kärra varifrån hon sålde kaffe eller mjölk och bullar. Pannkaks-Britta hette en kollega till henne; hon sålde bl. a. våfflor. Det fanns även några som tillhandahöll mat. I särskilda stånd såldes isdricka, en läckerhet som i stora fat fraktades dit från Bergvik eller Gustafsbro.

Man drygade även ut mathållningen på andra sätt. De som kom från välbärgade gårdar hade med sig koffertar eller träkistor — oftast månghundraåriga — fyllda med mat, särskilt smör och ost. Även de indelta soldaterna hade liknande förning med sig, avsedd att räcka under hela mötestiden.

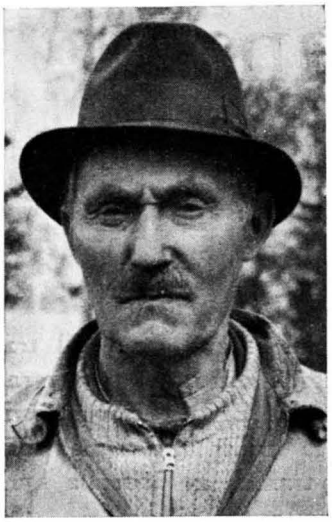
Under helgerna strömmade mycket folk till Mohed. Ända från t. ex. Enånger och Iggesund kom man körande och hästar inkvarterades i alla gårdar i trakten. Fruar och fästmör fick bereda sig husrum var de kunde — ibland var hölador det enda som stod till buds.

Kring midsommaren kulminerade festglädjen. Man hade förstås majstång, det var dans på en utomhusbana men om det regnade höll man till i gymnastikhuset. Allehanda skämttävlingar ordnades, t. ex. kapplöpning med vattenfyllda hinkar på huvudet, något som väckte stort jubel eftersom knappast någon undgick att bli mer eller mindre genomvåt. Säcklöpning, stångstötning och brottning hörde till de manliga idrottslekar som flitigt övades. På tal om brottning minns Hedqvist särskilt hur den ståtlige fanjunkaren Fredrik Winbladh von Walter hejade på sina pojkar till kraftiga tag.

Marscher runt Florsjön.

Hedqvist har varit med och sett hur Mohed ändrat karaktär sedan den dag då regementet för alltid drog sina färde därifrån. Byggnader har rivits, sålts och flyttats. Kvar i sitt ursprungliga skick finns nu några tvätthus, musikbyggningen, smedjan, förvaltningsbyggningen, det s. k. Bläckhornet (ehuru nu ombyggt) officersmässen (fast vänd ett kvarts varv), sjukhuset,

Forts. sid. 21

Lars Johan Olsson

En spännande natt i Växbo

Det väckte ganska mycken uppmärksamhet, när Lars Johan Olsson från Flor i Mo som 19-åring tog värvning vid Hälsinge regemente på Mohed. Han var ende sonen och skulle rimligen en gång ärva fädernehemmanet, men militärlivet lockade den pigge och äventyrslystne ynglingen.

— Det kom sig därav, berättar den nu 72-årige hemmansägaren, att hälsingarna på sina marscher ofta brukade göra rast utanför vår gård och jag tyckte det där såg så trevligt ut. De kopplade sina Remington-gevär och vilade sig, några kom in för att köpa mjölk och man fick höra berättas om livet på Mohed.

Jag antogs till volontär och fick resa till Militärskolan i Gävle. Inryckningen skedde den 1 november, vilket betydde att mycket av exercisen måste ske inomhus. Jag kommer ihåg att vi hade laddövningar i gymnastiksalen, det var med mauser, som man i förbigående sagt inte kopplade utan lade på marken. Det blev mycket tomhylsor på gymnastikgolvet och vi hade ett väldigt snärj att plocka rätt på dem. Inte fick man alltid det antal med sig som man hade då övningen började. En och annan som var flink i nyporna tog några i reserv, de kunde vara bra att ha då redovisningen stundade. Men då var man ju så kamratlig också att den som fick några över gav dem till andra, som hade brist. På det sättet brukade det bli rättvist till sist i alla fall.

I två år var Olsson värvad och han fick således vara med på Mohed i två omgångar och exercera tillsammans med de indelta soldaterna.

Vid unionsupplösningen.

Särskilt spännande var det vid unionsupplösningen 1905. Vi skulle ha ryckt ut då, berättar Olsson, men vi blev kvarkommenderade. Vi fick ut klövjesadlar och hästar lånades in för att vi skulle utbilda oss i packning. De gamla stamsoldaterna sattes att snickra släpdrögar för bruk i fjällen. Dessa förberedelser hade f. ö. fortgått under hela mötet. Livliga diskussioner pågick man och man emellan om den aktuella situationen, men för att lugna oss litet var regementsmusikkåren flitigt i farten och spelade bl. a. varje kväll vid marketenteriet. Emellertid avlöpte ju det hela lugnt och vi hade bara behövt stanna kvar en dag över den ordinarie tiden.

Snusdosan som vapen.

Från 1905 kommer Olsson också ihåg en tilldragelse från en skarpskjutningsövning i Växbo. Civila i stor mängd hölls intill förläggningen och det kunde bli litet bråkigt ibland. Vaktposterna blev attackerade och kunde ha det besvärligt nog — de civila var också hälsingar...

En natt var Olsson vaktbefälhavare. En bra och rejäl pojke som hette Sköld bad att få ta första passet, vilket han fick. Han höll de civila stången och hans timmar förlöpte lugnt. Men nästa man hade knappt kommit ut förrän han blev inkörd igen av de civila. Olsson måste purra hela vakten som ryckte ut med bajonett på och bildade skyttelinje. Det blev ett väldigt liv och kompanichefen, kapten Hellström, kom ut. Det blev uppställning och förhör. Kapten Hellström ville gärna veta hur Sköld hade burit sig åt för att klara sitt pass.

— Dom trängde sig på, men jag slogs, sa Sköld.

— Vad slogs Sköld med?

— Med snusdosan, kapten.

— Det var bra, Sköld, sa kapten Hellström.

Nu hör det till historien att Sköld var, som det heter, ovanligt fullväxt. Det var t. ex. svårt att få tillräckligt passande skor åt honom.

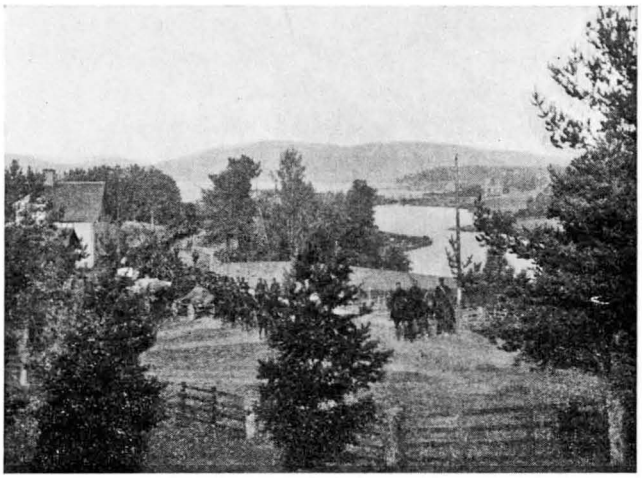
Vi har frågat kapten Hellström i Gävle om hans minns detta intermezzo.

— Jo, då, svarar han, och så får vi hans version.

Forts. sid. 21

Manövern i rysk-japanska krigets skugga

Fälttjänstövningen 1904 — ett 50-årsminne

Hälsinge regemente marscherar till Bollnäs för att delta i 1904 års manöver. De tre ryttarna är engelske majoren Lowther, överste Blomstedt och kapten Schönning.

I Hälsingetrakter lever ännu minnet av den stora fälttjänstövningen den 17—20 september 1904, vars 50-årsjubileum man i år kan fira. Det var en för den tidens förhållanden aktningsvärd truppsammandragning: inalles deltog 20 regementen och kårer, vilka anlände med 41 extratåg från 12 orter. I övningen deltog 591 officerare, 512 underofficerare, 15.203 man, 2.628 hästar samt 428 kanoner, allt transporterat på tillhopa 1.122 järnvägsvagnar. Avlastningen skedde i Bollnäs, Bergvik, Kinstaby, Kilafors och Söderhamn.

I övningen deltog förband från femte arméfördelningen, som fördes av generalmajor I. V. Stjernstedt samt från sjätte arméfördelningen, förd av generalmajor Warberg. Chefen för Hälsinge regemente, överste Ernst von Krusenstierna, hade anförtrotts befälet över ett av de större förbanden, elfte infanteribrigaden. Hans eget regemente fördes då tillfälligt av generalstabsöversten J. A. M. Blomstedt.

De 41 extratågen orsakade naturligtvis ett trafikproblem av stora mått, men allt klaffade, tågen anlände på minuten till sina stationer. Överdirektör Corin från Järnvägsstyrelsen övervakade den detaljen.

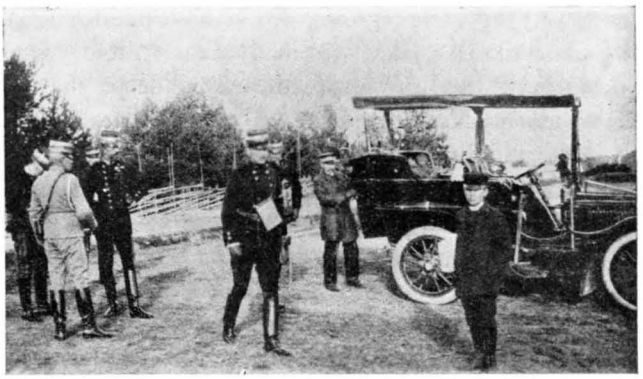
Fälttjänstövningens förutsättning var i stort sett den, att fientliga styrkor österifrån hade trängt in i Hälsingland och delvis hunnit ända upp till trakterna av Bollnäs och Rengsjö. Här satte »svenskarna» igång en offensiv och drev fienden framgångsrikt tillbaka under oupphörliga strider med många spännande intermezzon. Vid trakten av Söderala kyrka blåstes eld upphör.

Vädret under dessa dagar var skiftande. Man hade åtminstone en riktigt vacker dag men det bjöds också på regn och mulet väder. Det verkar dock som om vädret inte skulle ha varit alltför besvärande — för Hälsingarnas vidkommande tycks det i varje fall inte ha lagt sordin på kampandan.

När vi nu gör en jubileumsskildring av denna stora övning har vi vänt oss till några av dem som var med då. Var och en berättar några minnen och glimtar. Det blir inte någon sammanhängande skildring på det sättet, men man får stämningen och atmosfären och de personliga upplevelserna — och det kanske inte är det minst viktiga.

Den första bilen.

Vad de flesta av våra sagesmän främst nämner är att de under denna manöver för första gången såg

Dåvarande kronprins Gustaf (t. v. på bilden) åkte i den här bilen, som väckte allmänt uppseende eftersom hälsingarna aldrig förr sett ett sådant fordon.

en bil. Det var dåvarande kronprins Gustaf som åkte i den, och överallt där han uppenbarade sig blev det folksamling: två sådana attraktioner på en gång var man inte van vid i Hälsingland. Och åskådare fanns det gott om: folk lade ner allt arbete de hade för händer och tog sig ledigt för att följa det krigiska skådespelet.

— De utländska militärattachéerna var man särskilt nyfiken på, berättar f. sysslomanen Mårten Pira i Mo. Alldeles särskilt tittade man på den ryske och den japanske attachén. Orsaken var naturligtvis att just i början på samma år hade det rysk-japanska kriget brutit ut. Förmodligen får man betrakta det som en bakgrund till de stora proportioner som denna fälttjänstövning hade.

Kronprinsen och attachéerna ihjälskjutna.

På tal om attachéerna så har hemmansägare Lars Johan Olsson i Flor följande att berätta:

— Jag tillhörde åttonde kompaniet som låg grupperat invid en väg, på vilken man väntade fientliga kavalleripatruller. Vi hade order att öppna eld omedelbart då vi såg någon. Så gjorde vi också då patrullerna kom. Dessa vände då genast hästarna och tog en annan väg. Rätt vad det var kom en beriden patrull igen, den kanske var litet större än de andra. Kompanichefen befann sig inte i närheten av oss just då men vi tänkte det var bäst att handla enligt order så vi gav eld.

Men den här patrullen vände inte. I stället skilde sig en av ryttarna från de övriga och red fram och sökte upp kompanichefen samt sade:

— Nu har kapten skjutit ihjäl kronprinsen och hela hans stab samt de utländska attachéerna.

Tablå, som det heter.

Det blev bistert allvar vid ett tillfälle också, då en häst fick sätta livet till. Vi hörde ett kanonskott och skyndade till. Det var några artillerister som hade demonstrerat skjutning med kanon för en del civila som samlats. Det var visserligen ett löst skott, men hästen torde ha stått för nära, ty hans buk revs upp av splitter. (Denna händelse har även berättats av andra.)

Matfrågan hade man ordnat på ett praktiskt, då för tiden modernt sätt. Vi hade fått ut amerikansk corned beef i konservburkar som man kunde öppna med bajonetten. Det åt vi av när hungern blev alltför påträngande. Någon matlagning blev det inte fråga om förrän ganska sent på kvällarna, men då brukade vi kunna komma åt att koka oss ett mål.

Ståtlig avtackning på Mohed.

Övningarna följdes av kung Oscar II, som bodde hos disponent Granström på Bergvik. Olsson minns ännu den ståtliga ceremoni, varvid kungen avtackade de i manövern deltagande trupperna. Detta skedde på Mohed, där kungen red runt till alla förband och sade några ord. Det gick ju inte att tala till alla på en gång utan han måste upprepa sina ord många gånger. Olsson tyckte det var styvt gjort och var särskilt imponerad av kungens skicklighet att rida.

De utländska militärattachéerna vid en järnvägsstation i Hälsingland.

Trupperna skyldrade gevär — »armarna nästan domnade», sade Olsson.

Gamle Joel Lundberg i Flor var också med på manövern. Han hade ett ganska behagligt uppdrag: han stod nämligen till fördelningsläkarens förfogande för att skjutsa denne runt till de olika förbanden, där sjukvården skulle inspekteras. Vid ett tillfälle mötte de Upplands dragoner. »Vi följer med dem», sa doktorn. Färden gick då till Rengsjö kyrka, där doktorn under tre timmars tid åsåg en väldig drabbning som utspelades där.

Läkarna tycktes inte ha blivit anlitade så mycket under denna manöver, folket höll sig friskt.

Det gällde att smyga.

Två bilar figurerade under denna manöver, erinrar f. fanjunkare L. O. Skyttner i Gävle. Kronprinsen hade en hög, rödmålad bil. Den andra bilen tillhörde Dagens Nyheter, som hade en reporter med. Den bilen förde ett sådant oväsen att den skrämde artilleriets hästar, vilka sprang till skogs när den kom bullrande.

Vid den här manövern gällde det att smyga så mycket som möjligt, säger Skyttner. Det vimlade av folk överallt i terrängen och det gällde att inte bli upptäckt.

På den tiden hade man inte kokvagnar att tillgå utan manskapet indelades i koklag om fyra man i varje. Därigenom kunde man organisera matlagningen så att kött kokades i den enes kokkärl, potatis i den andres, te eller kaffe i ett tredje o. s. v.

Ja, så har hälsingekrigare av skilda stånd och villkor berättat om den stora fälttjänstövningen 1904. De vitsordar alla att den var en upplevelse för dem som fick vara med. Särskilt kommer de ihåg den allmänna förbrödring, som uppstod efter »eld upphör» då folk samlades från skilda vapenslag. Många kände varann förut, andra träffades för första gången och knöt varma kamratband som hållit allt framgent.

Försvarets Dag på Mohed 1953

Av Redaktör Einar Sandberg

Försvarets Dag på Moheds gamla anrika exercisfält den 20 september 1953 blev en publiksucces av stora mått och säkerligen också i övrigt en av de mera minnesvärda dagarna i Moheds historia. Det var utan tvivel ett lyckokast när Gävle Försvarsområde i samverkan med Kgl. Hälsinge Regemente och Civilförsvaret beslöt att förlägga Försvarsdagen till Mohed, ett namn som för alltid kommer att vara förknippat med Hälsinge Regemente. Säkerligen hade chefen för I 14:s övningsbataljon, — vilken för året under en tid av 40 dagar förlagts till trakterna kring Mohed —, major Arne Dyberg, fått så många bevis på allmänhetens välvilliga inställning att han med gott samvete kunde till sina överordnade rapportera, att ett återupplivande av Moheds militära glans och storhet, om också blott för en enda dag, skulle hälsas med stor tillfredsställelse och glädje i bygden. Så blev förvisso också fallet. Publiktillslutningen var mycket stor och uppskattningsvis torde bortåt 15.000 personer ha varit med om Försvarets Dag 1953, — den dag då Mohed åter blommade upp och gav nytt liv åt minnena från en svunnen storhetstid. I över 200 år var Mohed samlingsplatsen för Hälsinglands och Gästriklands söner när de skulle fullgöra de plikter som ålagts dem ifråga om militär utbildning. Så nog finns det minnen och berättelser från den gamla, goda Mohedstiden, fortplantade, »förbättrade» och hållna vid liv av en muntlig folklig tradition.

Försvarets Dag på Mohed blev som sagt en strålande folkfest, men också en utomordentlig propaganda för försvaret. Det var härligast tänkbara brittsommarväder denna septembersöndag och Mohed blev följaktligen ett lockande utflyktsmål. Varje liten glänta i skogen kring det gamla sanatoriet och ned mot Mokorset och varenda skogsbacke i terrängen däromkring hade tagits i anspråk av glada och trevliga människor som slagit sig ned kring matsäckar och kaffekorgar. Och lottorna hade en ansträngande dag, ty allt vad de hade att sälja, antingen det nu var kaffe, läskedrycker, pilsner och smörgåsar eller ärtsoppa, gick åt med en rasande fart. Man köade villigt till tonerna av Hälsinge regementes musikkår och väntade sedan lika snällt på vad som skulle hända ute på fältet. Och det var inte litet, ty bjöds det bröd, så bjöds det också enligt klassiskt exempel på skådespel.

Den verkliga publikströmmen började rinna till vid 12-tiden, då den stora förbimarschen skulle äga rum. Och när detta paradnummer var över fanns det säkerligen inte någon som kände lust att ställa den fåvitska frågan: Vad gingen I väl ut att se? Ty det var en både ståtlig och imponerande syn när de 900 mannarna ur den i Mohed förlagda övningsbataljonen från I 14, hemvärnsmän, civilförsvarare, bilkårister, lottor och samariter, med regementsmusiken i spetsen tågade upp och förbi de tre överstarna, chefen för Kgl. Hälsinge Regemente, överste Hans Berggren, Fo-befälhavaren, överste Fredrik Wijnbladh och chefen för Kgl. Hälsinge Flygflottilj, överste Gösta Seth.

Efter förbimarschen ställde trupperna upp framför den minnessten som för 45 år sedan restes på fältet, till minne av den dag då regementet definitivt bröt upp från Mohed, som sedan 1689 utgjort övningsplats för Hälsinge Regemente. De svenska flaggorna fladdrade muntert för brittsommarvinden och solen hjälpte till att förgylla ramen kring den ståtliga tavlan. Kyrkoherde Erik Höglund, Söderala, förrättade fältgudstjänst och sedan Fo-befälhavaren överste Wijnbladh hälsat publiken välkommen till Försvarets Dag var tiden kommen för överste Berggren att hålla högtidstalet. I detsamma tecknade överste Berggren på ett briljant sätt bilden av det gamla anrika regementet, rekryterat ur var gamla bondestam med roten fast i landets egen jord. Han gav också en historisk återblick över regementets tillvaro på Mohed och berättade bl. a. huru svenska indelta knektar här utbildades i en inhemsk svensk taktik, som fick namnet »det nya manéret», vars enkla instruktion kunde sammanfattas i orden: Gå lugnt mot fienden, huka er icke för skott och kulor, ty Gud bestämmer över Edra liv, skjut en salva och gå käckt fienden in på livet. Den taktiken praktiserades sedan med framgång under den stora ofredens år vid Narva, Düna, Gemäuerthof, Jakobstadt, Ljesna och Gadebusch, där ingen fiendehär stod emot de handfasta och välövade knektarna från Alfta och

Arbrå, från Delsbo och Forsa, från Ovansjö och Färnebo.

Efter överste Berggrens tal vidtog utbildningsövningar av I 14-rekryterna med bl. a. tältresning, bivackslagning m. m. som publikdragande inslag. Söderhamns Kvinnliga bilkår gav en ypperlig uppvisning i hur man lätt och lekande — om man är tillräckligt skicklig och tränad förstås — sveper runt med jättestora lastbilar kring alla de knepiga och illistigt utplacerade hinder som ingår i de s. k. körgårdar i vilka bilkåristerna får öva upp sin färdighet. Intresserade manliga åskådare inbjöds att pröva på sin förmåga och det var åtskilliga som tackade ja till inviten. Av resultatet att döma var det emellertid ganska många av skapelsens herrar som överskattat sin egen körskicklighet eller också underskattat de kvinnliga bilkåristernas. Säkerligen var det en ganska nyttig och välgörande lektion för somliga.

Söderhamns Brukshundsklubb framförde också sina duktiga vovvar i något som väl måste betecknas som begränsad frihet. I vilket fall fick åskådarna klara bevis för att en rätt uppfostrad hund i många avseenden är lika klok och handlingskraftig som en människa. Och att hundarna kan anförtros betydelsefulla uppdrag också i arméns och försvarets tjänst tvivlar nog ingen på som var vittne till uppvisningen. Fullt krig eller åtminstone närapå utbröt senare på dagen då reaplan från F 15 gjorde våldsamma attacker mot bl. a. en bivack och bombade sönder och samman ett helt kvarter. Civilförsvaret ryckte till undsättning av gav en mycket realistisk uppvisning i hur det går till att rädda sårade människor ur brinnande ruiner. Ambulanser rusade tjutande till och räddningsmanskapet störtade in i de bombade byggnaderna och drog fram det ena illa tilltygade offret efter det andra samt såg till att de snabbt fick den vård de behövde. Av allt att döma hade det gått åt betydande mängder lingonsylt för att få rännilarna

Minnesstenen putsas

Förbimarsch i Söderhamn

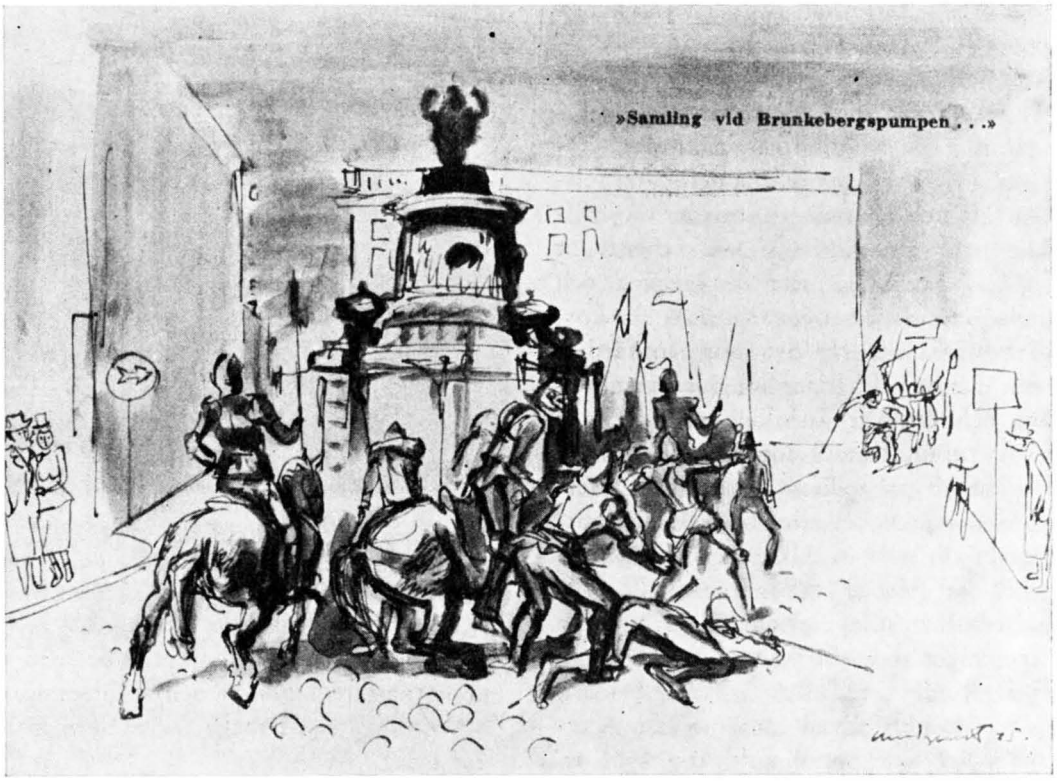
av blod att se så illusoriska ut som möjligt.

För den effektfullaste övningen svarade dock I 14:s övningsbataljon som dundrade på med skjutning med granatkastare i pluton och sprängning av hinder, en uppvisning, som i fråga om realism inte lämnade något övrigt att önska.

I samband med övningarna var även olika utställningar anordnade. I ett tält kunde man sålunda beskåda arméns eldhandvapen, i ett annat fanns flygmateriel, uniformspersedlar av äldre modeller m. m. och vidare hade såväl Hemvärnet som Civilförsvaret separata utställningar. Ute på fältet kunde den som så önskade stifta närmare bekantskap med moderna och effektiva luftvärnskanoner.

Så nog fanns det mycket att studera, men det var också väl sörjt även för andra intressen än de rent militära. Dagen blev lång och krävande även för åskådarna och det var under sådana förhållanden tur att de duktiga lottorna fanns till hands. Anstormningen vid deras servering var oerhörd och 4.000 smörgåsar gick åt som i ett nafs, varjämte utportionerandet av tusentals liter ärtsoppa verkade vara som att spilla en droppe i havet.

Goda affärer gjordes det också på andra håll — traktortåget gick överlastat med levnadsglada ungar hela dagen, — sex biografföreställningar kördes för fullsatta hus, trots att det bara var Kalle Anka på programmet. Och Macce Kjellins kabaréföreställningar hade spikat vid båda föreställningarna. Så nog var det full fart från början till slut på den försvarsdagen! Och alldeles lagom kröp månen fram över tallkronorna när dansen skulle börja och kvällen drog ihop sig till rena rama romantikprovokationen kring Florsjöns fagra stränder. Men man får väl hoppas att de söta flickebarn som med danslysten trånad i blicken och ett lovande leende över läpparna, drogo in över fältet för att möta de kvarvarande styrkorna, — i någon mån hade lärt sig under dagen att man inte skall kapitulera utan vidare...

När hälsingarna skulle betala skatten

Rickard Nilsson

I den gamla tiden, när sveakungen satt i Uppsala, kallades allt landet norr om Dalälven Hälsingeland, ty där bodde alla halsingar eller hälsingar, som de också kallades. Somliga menade, att de kallades så, emedan de ofta slogo sig ned på uddar eller halsar mellan vikar och sjöar för skeppens och den goda utsiktens skull, men andra menade, att de kallades halsingar, därför att de för blodshämndens skull begivit sig norr om Ödmården och vågade halsen i nya trakter hellre än att få halsen avhuggen av dräpta mäns många släktingar. Men de halsingar, som kommo från Uppland funno, att det bodde folk förut norr om Ödmården, som icke visste om, att blod stod emellan dem och upplänningar. Alla kallades halsingar av upplandsbönderna, vare sig de gått fredlösa norrut eller begivit sig iväg för att slippa lyda under Uppsalakungen.

När kungen kallade svearna till allting, sände hälsingarna tolv gode och snälle män på långskepp under fridsköld till Fyrisslätten. När långskeppet passerade Utvardanäs udde tillstötte tingsmän på långskepp från Gaffelåns mynning och de båda skeppen gjorde följe i god sämja utom spjuthåll.

På alltinget bestämdes, att Hälsingland, liksom sveaväldet i övrigt, borde indelas i härad och skeppslag efter antal vapenföra män.

Varje vår skulle långskepp från Hälsingland ansluta till sveakungens ledungsflotta och ålåg det kungen att föra flottan till kuster utanför sveaväldet och där icke nordbor varit förut för att hämta gott byte, av vilket hälften skulle tillfalla kungen.

När ledungen slog fel, därför att alltför många ledungsflottor trängdes i vikarna söder om Eystrasalt, ville Uppsalakungen ha skatt av hälsingarna i järntackor, men då skrattade hälsingarna och bad kungen komma och hämta järntackorna själv, om han trodde, att hälsingarna lade sådant på hög. Järnet gjorde man spjut, svärd och skeppsnitar av och ville icke kungen använda detta bättre, än att göra

järntackor av det igen, så kunde hälsingarna själva draga i ledung, ty det fanns många bönder i Hälsingland, som dögo till kungar. Vad skulle man med en kung till långt nere i Uppland om icke för ledungs skull och någon annan skatteplikt än ledungsplikt ville icke hälsingar kännas vid. Man hade en plikt till, man-ur-huse-plikten eller allmänna värnplikten, och den gällde, så snart någon tände yttersta vårdkasen på Utvardanäset och ville kungen pröva den, så kunde kungen bara segla norrut och taga med sig så många upplänningar han ville. När då kasarna tändes, kunde han försöka stiga i land någonstans mellan tvenne kasar. Då skulle han själv få se, vad man gjort av järntackorna norr om Dalälven.

Det rådde icke god grannsämja mellan hälsingar och upplänningar efter det beskedet.

II.

Vite Krists präster gjorde slut på ledung, utom när skörden slog fel och då sände hälsingarna långskepp som vanligt, men det gick ofta många somrar utan ledung.

Nya tider följde och kungen flyttade till Stockholmen vid Mälaren och det var icke många i Hälsingland, som visste, vem som var kung det ena året eller det andra och ingen frågade heller efter det. Stundom kom budkavle från kungen med bud om ledung till lands mot jutar, tyskar eller andra och man brukade hjälpa honom ibland för gammal hävds och sveaväldets skull. Men när det berättades, att man fått en dronning, som hette Greta i Stockholm, var det icke längre män värdigt att draga i ledung och än mindre, när tyskar och jutar kallades sveakungar. Då rådde tal om att göra ett eget rike av Hälsingland, men det stannade vid talet.

Hälsingarna brydde sig icke heller om, att herrar av släkter, som kallades efter sköldemärken, kivades sinsemellan eller med kungen, ty de kommo aldrig norr om Dalälven och dit nådde aldrig kivet.

Men en dag kom budkavle från dalabönderna att en Herr Sten av Stureätten kallat till ledung för att Stockholm var i fara att brännas av jutar, som kommit med stor flotta in i Mälarens mynning och tänkte skatteskriva alla för danske kungens räkning. De flesta hälsingar menade, att det icke angick dem, vad som hände de snåla upplandsbönderna och Stockholmen, men när det spordes, att upplandsbönderna gjort gemensam sak med juten och mött upp på Brunkebergsåsen, då anslöto sig många hälsingar till Herr Sten eller gingo över dalgränsen och följde dalabönderna under Herr Nils av samma släkt och sköldemärke.

III.

En bondeson, som hette Sven Svensson Granliden från Norrala var med på denna ledung och han kunde skrivtecken. Han skrev ett brev från Stockholm till sin gamle fader om slaget vid Brunkeberg och det brevet har jag sett. Brevet var fullt av konstiga namn, som icke står på kartan över Stockholm med omnejd, sådana som Kattrumpeån, Kräpplingeholmen, Gråmunkeholmen, Bremersundet och slikt, varför jag måste ändra litet på terrängbenämningen. Men annars är det sant till innehållet och löd i stort sett som följer. Brevet var gammalt och ramlade tyvärr sönder av sig självt och finns alltså inte mer.

IV.

Brunkeberg 10/10 1471.

Käre fader. Tack för den goda matsäcken, som räckte ända tills vi kom till Rotebro. Sten Sture är en bra kapten, sträng, men rättvis. Vi tågade med hären till Ulriksdal, där vi rastade ett slag. Nils Sture med dalgrabbarna tog av där för att taga vägen förbi Riksmuséet och in på Roslagsgatan medan vi andra traskade vidare i höstregnet förbi Frösunda, Hagaparken och in på Norrtullsgatan. Före Odenplan svängde vi in på Rörstrandsgatan. Det vimlade av jutar uppe på Observatoriekullen och där stod även upplandsbönderna bland jutar och garpar längs hela Malmskillnadsgatan ända bort till Brunkebergspumpen.

Vi ställde upp våra kompanier längs Vasagatan, och vårt kompani stod alldeles framför Centralstationen.

Vi såg hur en del jutar trängdes vid Tegelbacken, och flera drällde fram från Fredsgatan. De hade haft stort besvär att komma uppför Hamngatsbacken vid

En del tog vägen över Fredsgatan

NK och måste stiga av hästarna för att komma upp på åsen. Matchen skulle börja kl 1000 och jutarna hade stått och väntat i flera dagar på Brunkebergsåsen, men vi voro klara först K-5.

Kl 1000 var kl K och då sköts stormsignal — dubbel grön. Sten Sture rusade i täten uppför Kungsgatan med sin bästa rapportkarl, Björn Knogjärn, i följe och vi andra rusade uppför Mäster-Samuelsgatan mot Drottninggatan, där de främsta jutarna stodo. De andra kompanierna sprungo från Norra Bantorget uppför Barnhusgatan, Kammakaregatan och Tegnérgatan. Men vi kommo icke över Drottninggatan, för danskarna satte sig på tvären.

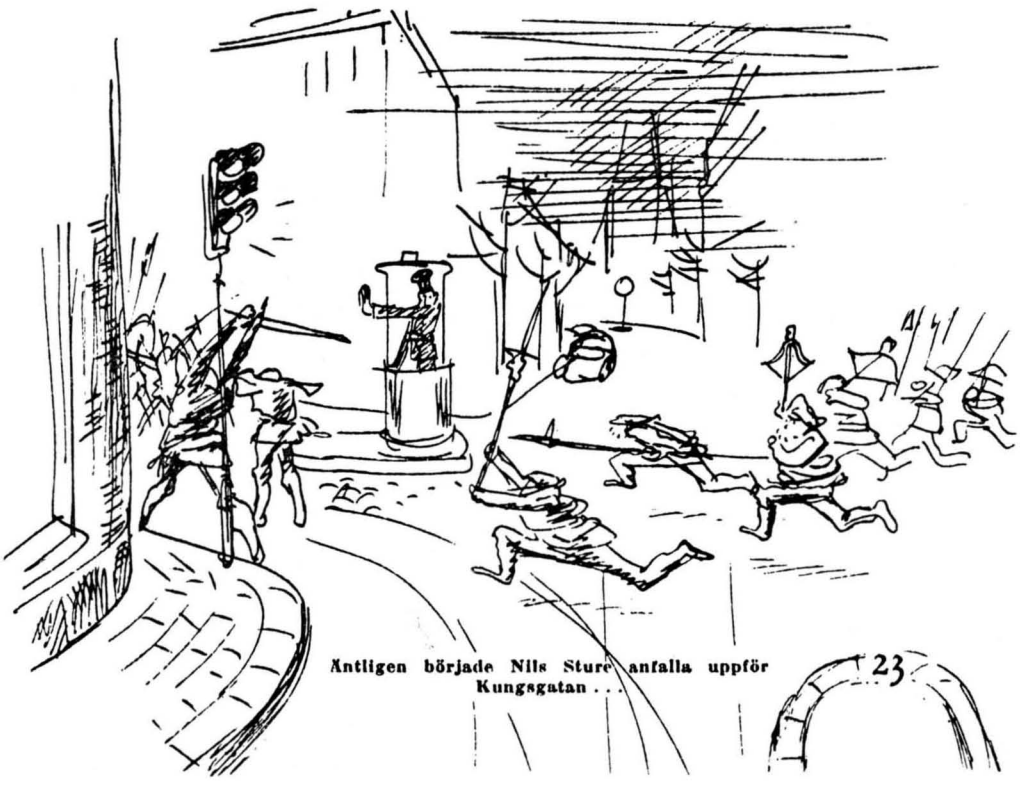
Det blev rena råkurret. Jag hade ju fars goda spikklubba och den bet knappast på jutarna, som alla voro väl inkapslade i plåtburkar, men flisorna rök om hjälmarna och det var rejäla stjärnsmällar, som utdelades. Den siste jag åkte ihop med var en upplänning från Tierp. Men dom andra började draga sig tillbaka och jag kunde ju inte klara alla ensam. Jag märkte Tierpsgrabben med spikklubban, så jag skulle känna igen honom, och så följde jag dom andra nerför backen igen. Sten Sture gav order om att vi skulle återsamlas på Vasagatan och där blev det matrast. Vi ordnade oss sedan plutonvis i kil efter rasten och så satte vi igång igen. Men det gick lika illa denna gången också. Vi måste draga oss tillbaka. Tierparn såg jag inte till, men jag klippte till en grabb från Örbyhus i stället och bad honom hälsa till Tierp.

Sten Sture var nu fly förbaskad på Nils Sture, som höll sig undan med dalkarlarna, och jag sändes som rapportkarl över Odenplan för att taga reda på var han höll till. Jag fann till slut hela dalahären i Humlegården, där dom satt och käkade. Nils Sture ursäktade sig med att han inte kunde komma över Birger-Jarlsgatan, för där rann en å som hette Kattrumpeån. Han hade tänkt draga sig mot Berns och Berzeliiparken för han hade hört att där fanns en bra plats att slåss på, men jag avrådde bestämt, ty där flöt ju Bremersundet och där rann ån ut. Då var det bättre att taga sig över ån vid Stureplan och rusa bakifrån uppför Kungsgatan. Vi bestämde kl K till kl 1400, och så sprang jag till Sten Sture med rapport. Under tiden hade en grabb från Alfta summit över Norrström och träffat hemvärnschefen i Gamla Stan, Knut Posse, och givit honom order att samtidigt med oss andra anfalla med hemvärnet över Norrbro mot Gustaf-Adolfstorg.

Den här gången gick det efter ritning. Vi klämde jutar, garpar och upplänningar från tre håll. Då hörde vi hur kung Kristian skrek:

»Samling vid pumpen, grabbar!» Han menade Brunkebergspumpen, men där flög vi på dom igen. Då gnodde dom mot båtarna, som låg vid kajen, där Vaxholmsbåtarna bruka ligga, och började ilasta. Men många hann inte med och dom knuffade vi i strömmen, så det bubblade om dom. Upplänningarna stodo ensamma kvar på åsen och visste inte vart dom skulle taga vägen. Vi gav dom en extra omgång för den där skatten, som farfar brukade berätta om. Sedan var slaget slut. Jag muckar på fredag och kommer hem på söndag. Hej.

Sven.

Äntligen började Nils Sture anfalla uppför Kungsgatan . . .

VACKER EXERCIS ... Forts. fr. sid. 9.

mermännen, sin tids pionjärer, bar enligt tradition alltid förskinn och lösskägg.

Vitsigt på landsvägen.

Till sist en lustig replik som förtjänar bevaras från glömska. Kapten von Malmborg kom marscherande med sitt kompani i Myssjö då man på vägen mötte en gumma med en skock kor. Hon blev rådvill vart hon skulle ta vägen. Men kapten von Malmborg ropade till henne:

— Vänta litet, gumma, vi ska göra ko-rum. Och så öppnade truppen leden så gumman och korna kunde passera däremellan.

Nuförtiden skulle detta inte kunna inträffa av två skäl: dels leds numera inga kor på landsvägar, dels förflyttar sig inte truppen på samma sätt som förr. Med tanke på faran från luften går man i små enheter och avsevärt spridda.

ENDAST PÅ BYGGNADER ... Forts. fr. sid. 12.

ombyggt till barnkoloni samt läkarbostaden. Då vi vandrar omkring med Hedqvist pekar han utåt Florsjön och säger:

— Det ligger miljontals med Remington-kulor på den sjöns botten. Sjön fick nämligen tjäna som kulfång när vi sköt skarpt. Den sjön är förresten välkänd för alla som tjänat på Mohed — inte bara därför att vi sköt mot den utan också emedan vi där hade en härlig badplats — och så gjorde vi fältmarscher runt den, med 25 kg packning. Ja, det var en rolig och trevlig tid, det är säkert, slutar gamle Hedqvist sin skildring.

EN SPÄNNANDE NATT ... Forts. fr. sid. 13.

Orsaken till att det gick så livligt till den där gången var nog att vi hade marketenteri med oss och där serverades starköl — därav lockelsen på traktens unga män. Kapten Hellström anade att det skulle kunna bli litet livligt, varför han ifrågasatte att sätta ut dubbelposter.

— Jag ska göra dubbelposter om du vill, sa han till Sköld när denne gjorde sig beredd att gå ut på sitt pass.

— Nej, det behövs inte, sa Sköld.

Då gick kapten Hellström in till sin sovplats i en närbelägen lada, och därifrån hörde han hur Sköld, just som han gick på, sade till en kamrat:

— Lä (låna) mej dosen.

Förmodligen hade denna kamrat en särskilt »slagkraftig» snusdosa. — Sköld, som var bördig från Högbo, blev senare polis i Gävle, där kapten ofta såg honom.

Laddning med skarpa skott.

Men vi återvänder till Olssons berättelser. En offiser som pojkarna blev mycket imponerade av var löjtnant Schwartz. Vid ett tillfälle fick vi ut tio skarpa skott var och så blev det marsch till skjutbanan. Schwartz kommenderade snabbladdning och själv ställde han sig framför. Vi skulle avsluta det med att ta första tryckpunkten — men inte gjorde då jag det, bekänner Olsson.

IDROTTEN MEDFÖRDE ... Forts. fr. sid. 18.

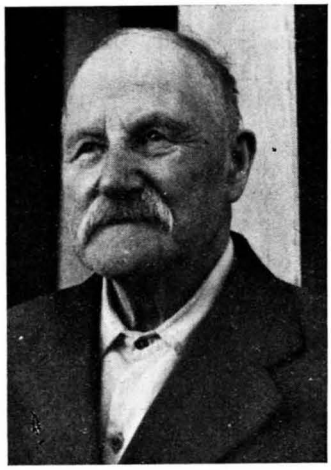
— Det ska fan gå under befäl av ongan (ungarna på värmländska).

På Mohed hölls om somrarna först beväringsmötena. Då var inte flera samlade än att alla kunde bo i baracker. Men senare på sommaren kom regementsmötena. Då anlände även de indelta soldaterna, vilka förlades i tält. Vid uppställningarna utgjordes varannan man av en soldat, varannan av en beväring, detta för att soldaterna skulle komma lätt åt att instruera de sistnämnda. Exercis och gymnastik upptog utbildningsprogrammet huvudsakligen — men det var inte så många dagar på den tiden.

Matlagningen skedde vid Florsjöns strand under bar himmel. I stora kittlar kokades t. ex. ärtorna och om det i förbifarten råkade komma ett och annat kringyrande sandkorn från stranden med så var det ingen som brukade ta den saken så hårt.

På söndagarna brukade det bli livligt värre på Mohed. Då kom anförvanterna på besök. Förning hade de med sig också, både mat och brännvin. Stämningen blev alltså rätt oppåt vad tiden led. Man roade sig med skämttävlingar av allehanda slag och så fanns det en särskild dansbana. Det sades förresten att pojkarna i Mo inte så särskilt gillade dessa årliga möten. Flickorna i trakten gick åt till militären — de blanka knapparna hade väl också sin lockelse — så pojkarna i Mo fick stå där och sukta. Att etablera slagsmål om flickorna lönade sig väl heller inte, övermakten var för stor. Men visst förekom det ett och annat kurr av den anledningen.

— Det var hårda tag ibland på den tiden, slutar furir Sääf. Kniven kunde sitta löst ibland. Men allt eftersom tiden gick mildrades motsättningarna, jag tror att idrotten gjorde mycket till härvidlag. Det blev en annan stil på pojkarna. Mohedstiden var i alla fall en trevlig tid, som man minns med saknad, slutar den gamle furiren.

Per Lind

Flickorna gick miltals till Mohed

En av dem som i all sin gärning skänkt heder åt de indelta hälsingesoldaternas namn är Per Lind i Mobodarne. Vid 82 års ålder lever han nu på sitt soldattorp, som han friköpte för många år sedan. Han har varit kommunalnämndens ordförande i Mo samt har innehaft åtskilliga andra kommunala uppdrag också. Nu har han dragit sig tillbaka från allt detta men följer med ett levande intresse vad som tilldrar sig i tiden. Något av forna dagars spänst har han ännu kvar, i fjol kunde man t. ex. möta honom körande motorcykel på vägarna.

Som 18-åring knöts han vid Hälsinge regemente och fick rätt snart ett soldattorp, vilket byggdes av rotebönderna på en ganska stenig plats. Lind fick under årens lopp ligga i avsevärt för att få fram någon odlingsbar jord där, men med seg energi gick det.

Vid Mohed placerades Lind på sjätte kompaniet, Arbrå kompani, som till chef hade kapten Silfverstolpe. En god människa, är Linds karaktäristik av honom. Utbildningen till soldat skedde under sex månader och därefter vidtog möten varje sommar under tre veckor. Han stod kvar i tjänst ända till år 1912. Efter 1908, då regementet flyttat från Mohed till Gävle, hade han alltså i fyra år sin tjänstgöring på Kungsbäck. Han hade gärna velat vara kvar ännu längre, men torpet hemma i Mo lockade och det skulle ha blivit besvärligt att ha det kvar då.

Mellan mötena måste förstås de gamla knektarna ha någon annan sysselsättning. För Linds del blev det jordbruket hemma på torpet samt skogsarbete för resten.

Rotebönderna hade i princip ansvaret för soldatens uppehälle. I allmänhet gick det till som i Linds fall att man tilldelade soldaten ett jordområde som han fick utvinna sin näring av. Men dessutom förekom en del naturabidrag. Lind berättar att de fyra rotebönder han hade att göra med turades om att en gång om året, vanligen före jul, komma till honom med diverse förnödenheter, t. ex. ett pund (cirka 10 kg) fårkött, en tunna säd, varav hälften korn, resten råg, samt ett pund smör. Dessutom insattes årligen tio kronor på banken.

Skjutning roligast.

När Lind kom till Mohed var exercisplatsen endast hälften så stor som den blev senare. Av utbildningen tyckte han skjutningen var roligast, där sköt han också till sig flera utmärkelser. Lind minns att han mest var förlagd i barack. I en sådan placerades ett hundratal man i över- och undersängar. Barackerna var delade i två hälfter.

Under den första tiden som Lind tjänstgjorde på Mohed var det inga restriktioner i fråga om besök i Lappstan, men efter några år infördes de. Krigarna blev då mera hänvisade till att roa sig själva. Kortspel var en pålitlig fritidssyssla, mest spelades femkort, både »på skoj» och om pengar. Pokerspelet fanns inte på den tiden.

Man fick också besök av bekanta från hemtrakten. Ibland var kärleken verkligen mycket tålig, eller vad sägs om flickorna från Trönö som gick en hel mil genom skogen på en genväg, en liten stig bara, för att få vara med om dansen. Det var en mil tillbaka, också . . .

Bland regementscheferna kommer Lind särskilt ihåg överste Munck, en skarp karl som uppehöll god disciplin.

Ett inslag i livet på Mohed som blev minnesvärt på ett speciellt sätt var fotograferna som vistades där hela sommaren och stod till reds att fotografera vem som ville. Fotografering var litet mera sensation under förra århundradet än vad det är i dag. Pettersson och Falck, den sistnämnde från Ljusne, har sålunda tagit många bilder, vilka ännu i dag bär vittne om hur livet tedde sig på Mohed.

Styrelseberättelse

Årsmötet präglades av föreningens 15-årsjubileum till vilket bl. a. många f. d. knektar infunnit sig tack vare uddemantalskassornas beredvillighet att hjälpa till med resekostnaderna. På Kungsbäck stod naturligtvis föreningen för värdskapet och alla de knektar som hörsammat kallelsen voro inbjudna till middagen. Överste Berggren »tog emot» på kaserngården och belåtenheten var allmän.

Som vanligt — får man väl nästan säga — förgyllde solen den vackra regementsparken, denna dag i så hög grad till och med, att de mest avundsvärda helt säkert voro de som hade förmånen att deltaga i major Nilssons realistiska stridsövning med övergång av Gavle-ån, som huvudmoment. De första omgångarna överskeppningsbåtar skötos i sank av försvararnas mördande artillerield och de överlevande fingo simmande med vapen och stålhjälm försöka följa sina flyende kamrater.

I sommarvärmen blev även dammens trögflytande vatten inbjudande och många av åskådarna i de täta led som kantade stridsfältet skulle nog inte haft något emot att byta dammet på grusgångarna mot granatröken över det svalkiga slagfältet.

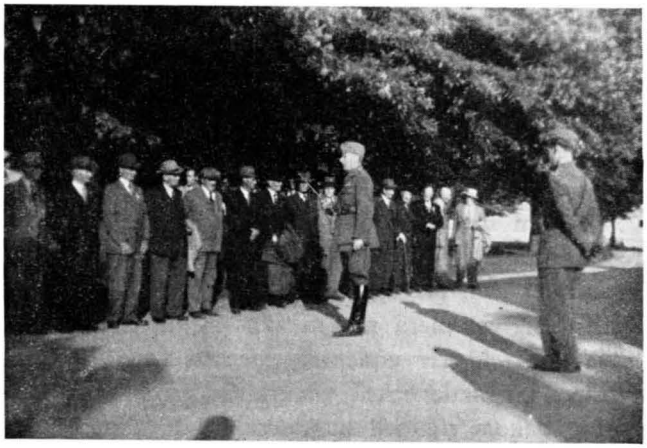
Traditionsenligt inleddes även denna gång regementets dag med korum, parad för fanan och förbimarsch. Den nya fanan var för första gången med i detta sammanhang och fånga intresset genom sitt utseende, som helt avvek från den tidigare.

I parken vidtog sedan — förutom stridsövningen — sedvanliga festligheter. Musikkåren gav konsert, lottorna bjöd på kaffe och läskedrycker, gondolerna gömde sin martialistiska gråhet bakom löv och girlander och alla glada ungar bidrog till marknadsjublet från traktortåg, skrindor, ridsadlar eller nonstop biografens bänkar.

Den vackra friluftsteatern — med Macce Kjellin som direktör — samlade fullt hus.

Så drog det ihop sig till laxmiddag i matsalen, smyckad med flaggor, blommor och löv. Stämningen var hög, stundtals så hög att man varken hörde middagstalare eller regementsmusik. Men det spelade mindre roll, ty alla var ense med alla om allting och till slut fick i alla fall det hela ett gemensamt utlopp, då husmor och hennes medhjälpare tackades för maten med ett rungande leve, som började med de närmaste och sedan bredde ut sig som ett jättelikt kanon, där alla förlorat räkningen, men det gjorde ingenting för den var redan betald.

Nöjda och belåtna bevittnade så festdeltagarna

Överste Berggren hälsar på knektarna

Flergrensstafetten, som avslutades vid minnesstenen, där Överste Berggren delade ut priserna.

Den nordiska sommarnatten, med sång av myggor, handklaversmusik och det taktfasta dunket från dansbanan sänkte sig över den fagra parken, där dagbefälet vadade till knäna i kapsyler och papper, med dystra föraningar om dryg dagen-efter-städning. Svärmande myggor och likasinnade återkallades till verkligheten av musikkåren, som slog tapto då midnattstimmen var inne.

Mitt i all glädjeyran avhölls årsmötesförhandlingarna på dansbanan. Löjtnant Pira ersatte riksdagsman Fröderberg, som undanbett sig återval, och styrelsen har nu följande sammansättning:

Överste Hans Berggren, ordförande
Major Arne Dyberg, vice ordförande
Kapten Gert Nilsson, sekreterare
Förvaltare E. W. Andersson, kassaförvaltare
Riksdagsman Per Persson
Landstingets ordf. Edvin Jansson
Överstelöjtnant K. G. Sohlén
Riksdagsman Jon Jonsson
Häradsdomare O. Östling
Löjtnant E. A. Pira
Vaktmästare H. Månsson samt
Häradsdomare J. A. Andersson

revisorer:
Banktjänsteman R. B. Engström
Herr P. M. Persson
Vaktmästare A. Rosengren

revisorssuppleanter:
Redaktör E. Wickberg
Furir J. Trygg
Stadsmäklare Folke Löfgren

valberedning:
Kapten Sten Söderhjelm
Bankkamrer C. Müntzing
Ingenjör T. Ygge

Forts. sid. 26

En lärorik och nyttig månad

Några röster om en rep-månad i våras

De män som i våras ryckte in till en 30 dagars repetitionsomgång befann sig alla i den senare ungdomsålder som rör om de 40 åren. De hade sålunda skaffat sig en mera mogen syn på tillvaron än de hade som rekryter under regementets fanor en gång i tiden. De hade också varierande beredskapstjänstgöring bakom sig och kunde således i allmänhet se tillbaka på ett ganska rikhaltigt jämförelsematerial, då de nu en tidig vårdag ånyo klädde sig i fältgrått och fick ut vapen. Både utrustning och vapen hade väl föryngrats något sen sist, men det är ett kapitel som vi inte skall avhandla i detta sammanhang. Bockens medarbetare har i stället ägnat sig åt att fånga några uttalanden, intryck och reflexioner från »männen i ledet» och det är detta som skall redovisas i det följande, i en rundfrågas lapidariska form.

Först bör då kanske påpekas att vi har sållat en del i uttalandena. Det *fanns* en och annan kverulant och nog var det ett och annat som kunde ha varit annorlunda, ibland kunde det ha gått litet fortare, varit litet mera omväxling o. s. v. Men det var påfallande, att om man jämför stämningen bland dessa 40-åringar med hur det kunde låta hos de yngre, är det avsevärt mycket mindre kverulans och desto mera förståelse för det väsentliga och viktiga: här finns en genomgående positiv vilja att ta vara på utbildningen och sätta den in i den aktuella världspolitiska situationen: det var visserligen fredsmässiga övningar — för det mesta — men alla hade en känsla av den allvarliga realitet, som ligger latent i världen i detta nu.

Intervjuobjekten får här komma till tals utan någon särskild inbördes ordning utan så som intervjuaren träffade dem, de flesta i fält, några i sina stridsställningar.

Föga »snack under vattenlinjen».

Stabsunderofficeren, furir Sven Malm, i det civila tjänsteman hos Scandinavian Airlines System, börjar med det kanske viktigaste, nämligen maten, och säger att kosthållet verkligen var förstklassigt (däri instämde f. ö. alla man talade med). Tonen, stämningen på förbandet var en positiv överraskning. Om man jämför med förhållandena under rekryten var det en helt annan ton. Visserligen förekom det väl även nu en del snack »under vattenlinjen» — men förr var det ju nästan bara sådant. Denna förbättring noterade man med tillfredsställelse.

Vad själva övningarna beträffar så var de flesta mycket instruktiva. Även tonen hos befälet var en annan än förr, det var nu ingen från ton i kritiken. Informationen var det också bättre med: man fick nu i allmänhet bra reda på varför det och det gjordes, detta skapade en god samförståndsanda i förhållandet till befälet. Mellan befäl och trupp rådde också på det hela taget en fri och kamratlig anda — man skulle vilja använda ordet civil i dess bästa mening.

Informationen klaffade väl inte alla gånger — några fick del av samma sak flera gånger, andra inte alls.

Som helhetsintryck, slutar furir Malm, var det en nyttig, lärorik och trevlig tjänstgöring, man knöt nya vänskapsband och återupplivade minnen från beredskapen.

En välkommen omväxling.

— Den här månaden har blivit en välkommen omväxling, säger bilskoleläraren Fredy Brundin, Gävle. Man fick tillfälle till motion och gymnastik, matlusten ökade och det var med verkligt välbehag man åt av kronans goda mat, ja, det måste man säga, maten var verkligt bra.

Att man nu har blivit litet till åren märkte man förstås emellanåt. För min del blev cykelturerna rätt påfrestande och när det var jäktigt och ruschigt kände man också att man inte hade takterna från unga dagar kvar.

Under beredskapsåren hann gängen bli ordentligt sammansvetsade men då låg vi ju också inne långa perioder i sänder. Här var det bara en månad så vi hann inte bli hopsvetsade på samma sätt. En trevlig anda tyckter jag dock att det har varit även nu — både när det gäller befäl och kamrater.

Duktiga instruktörer.

— I stort sett tyckte jag det var liknande förhållanden nu som under beredskapen, säger rörmontör Holger Bohlin från Hamrånge. Möjligen gick det litet lugnare till nu. För mig blev det någonting helt nytt — jag har aldrig varit på kulsprutorna förut — och jag har lärt mig åtskilligt, tack vare de duktiga instruktörer vi haft.

En omväxlande månad.

När man så här efteråt ser tillbaka på repetitionsmånaden konstaterar man att det var en hel del man fick vara med om, det var kort sagt en rörlig månad. Exercis i olika former utfördes visserligen mest hemma på Kungsbäck men en stor del av tiden ägnades

Fredy Brundin

Holger Bohlin

åt förflyttningar och fälttjänst. Man torde länge minnas cykelfärderna till en ö någonstans i havsbandet eller på krokiga småvägar i det inre av Gästrikland.

Till den där ön måste man förstås forslas sista biten med överskeppningsbåtar. En s. k. glimt bör kanske i detta sammanhang räddas undan glömskan. Ett förband hade på förmiddagen anlänt till platsen för överskeppningen och eftersom pastorn råkade befinna sig där, på väg in till staden, fann man det lämpligt att ordna med ett korum eftersom han tidigare inte haft tillfälle till någon sådan kontakt med just detta förband. Ceremonien gick ganska snabbt, högst tio minuter, och sedan skeppades förbandet över till ön.

På kvällen, då vi stod och talade vid lägerelden i den disiga skymningen, kom frågan på tal huruvida det skulle bli korum nästa morgon också, då man ju skulle återskeppas till fastlandet. En spefågel undrade nämligen:

— Ska vi ha korum före varje gång vi skeppas över här?

Det var sagt på skämt, förstås, men efteråt var det en och annan som reflekterade över att ett korum så där kanske kunde markera ett företags ev. farlighet. Allting har som bekant (minst) två sidor.

Överfallet på staben.

De sista dagarna av månaden ägnades åt något som vi man och man emellan kallade för manöver även om dess proportioner kanske inte var sådana som man vanligen inlägger i detta begrepp. Det hela var emellertid mycket realistiskt och stundom dramatiskt. Som t. ex. då gruppstaben blev utsatt för eldöverfall.

Denna händelse utspelades på Engeltofta någon gång i övningens inledande skede. Det var hemvärnspojkar från Gävle som här fick sitt livs chans och minsann inte försatt den. Förklädda till sabotörer hade de inte haft någon svårighet att ta sig förbi vakten — även om denna tillräckligt snabbt upptäckte vilka ärenden de var ute i och gav dem en omgång som — om det varit verklighet — inte skulle ha tillåtit just någon att uträtta vad de nu gjorde. Under våldsamt larm och oväsen trängde de nämligen in i de f. d. kronbergska gemaken och lät kpistarna spela. Det högre befälet duckade till höger och vänster — men repade sig snabbt, undsättning skyndade till och endast stridsdomarnas behjärtade ingripande hindrade grabbarna från att gå hemska öden till mötes.

Denna bataljmålning är återgiven i andra hand. Undertecknad och pastorn befann sig nämligen just då på en också rätt spännande fotvandring i terrängen kring punkt 17 vid Bönan, där kompani Rothelius befann sig. Det började skymma och tälten var väl camouflerade, men rätt vad det var stod vi ansikte mot ansikte med en post, lösen gavs och passagen var fri. Men nog grämde vi oss att vi inte varit med just då på Engeltofta.

Att alla med intresse och ambition gick in för sina uppgifter gavs många vittnesbörd om. Fobefälhavaren överste Wijnbladh berättade t. ex. att när han i sin bil anlände till ett värn blev han så barskt anropad av posten att bilmotorn i häpenheten stannade. Mera kan man väl egentligen inte begära. Även milochefen, generalmajor Hægermark, möttes rätt bryskt innan vederbörande post upptäckte vem som satt i bilen.

Att andan var god på de olika kompanierna har

Kocken Hultkvist var en talangfull herre, som bl. a. spelade munspel och ackompanjerade sig med kastanjetter samtidigt.

tidigare i denna artikel omvittnats av flera. Den tog sig också uttryck i de improviserade underhållningar som i någon mån kunde ordnas. Särskilt dröjer i minnet ett stämningsfullt lägerbål på en ö i havsbandet, just då befolkad av kompani Lindoff. På några minuter hade man t. ex. organiserat en manskvartett, som till auditoriets spontana bifall sjöng »Vintern rasat». Allsången lät praktfull och en frågesportduell mellan befälet och manskapet vanns av det sistnämnda laget — dock endast med knapp marginal, skall i rättvisans namn sägas.

Omedelbart före utryckningen hölls i Exercishuset en större underhållning under medverkan av talanger från hela repomgången. Gävlepressen var inviterad och skildrade i livfulla ord och bilder vad som presterades. Ett särskilt anslående nummer var korpral Johansson från Bollnäs, som bl. a. balanserade en cykel på hakspetsen. Han hade också tagit sin fru med sig och hon bjöd på livligt gillad sång till gitarr. Dessa två samt dragspelaren Grees från Gävle blev förresten föremål för en improviserad hyllning av kamrater på kompaniet. En av dem, blomsterhandlare i det civila, skickades av de övriga ner till sin butik i staden och hämtade på rekordtid upp en större skörd blomster till de tre. Även i övrigt var det ett starkt uppbåd av förmågor av skilda slag, solosångare, pianister, dragspelare och en fin violinist, en trollkarl samt ett par »inlånade» artister, Oscar Haglund och Macce Kjellin.

Tjugu år yngre.

Gruppstabschefen, kapten Gert Nilsson, höll ett hälsningsanförande som slog an. Med särskild adress till de äldre påpekade han att det kanske nu var sista gången som dessa samlades under regementets fana: framgent skulle de kanske inte få förmånen att kallas in så här, äta kronans mat och sova på halm. Långt upp i åren skulle de kanske känna detta som en förlust. En annan aspekt lade han också på denna månad: återknytandet av de militära kontakterna med befäl och kamrater hade nog kommit mången att känna sig tjugu år yngre, en känsla som säkert varit rätt angenäm.

Månadens högtidliga final blev den ceremoni på kaserngården då regementschefen överste Berggren avtackade förbandet. Han framförde därvid sin uppskattning av det intresse som förbandets personal lagt i dagen under den tilländalupna tiden. En minnesvärd månad var till ända.

Gruppassistenten.

Under arbeten med värn fick man också ta rätt på stormfällt virke. De fyra stockbärarna på bilden är fr. v. Eliasson, Ljusne, Lindberg, Sandarne, Tiberg, Kiruna, samt Höglund, Iggesund.

STYRELSEBERÄTTELSE. **Forts. fr. sid. 23.**

valberedning suppleanter:
Polisman B. Hofvenstam
Musikfanjunkare K. A. Lennström
Fanjunkare L. P. Gustavsson.

Kassans ställning

Postgiro	1.127: 71
Bank	300: 84
Kontant	436: 62
Kronor	1.865: 17

Tre böcker om hälsingekrigare

Fanjunkare *L. O. Skyttner,* välkänd och uppskattad medarbetare i Bocken, har sammanställt sina minnesanteckningar och resultatet av ett imponerande forskningsarbete i en bok, som han kallar »Några axplock ur gamla Hälsinge regementes och dess underofficerares historia». (116 sidor. Kr. 10). Hans bok är ett tidsdokument av stort värde i många avseenden. För en yngre generation yrkesmilitärer, som i hög grad blivit tjänstemän och ämbetsmän, bör denna bok verka som en påminnelse om den gamla goda soldatandan och väcka till eftertanke. Den berättar om män, som mot en ofta mycket ringa lön, tjänade sitt gamla regemente med trofasthet och yrkesstolthet.

Författarens egen kärlek till sitt gamla regemente och den kår, som han med ära representerar, lyser från varje rad. Anteckningarna från tiden på Mohed äro av mycket stort värde och kommer säkerligen att bliva till nytta för det ännu oskrivna verket om Kungl. Hälsinge regementes historia. Kamratföreningen står i stor tacksamhetsskuld till författaren, vi rekommendera boken med nöje.

Kapten *Olof Arborén* har även skrivit en bok med intressanta glimtar från tiden på Mohed, »Svart och Vitt» (375 sidor. Kr. 18). Boken är i övrigt ett memoarverk med minnen från ett liv, som varit rikt på omväxling. Man har icke ett ögonblick tråkigt i sällskap med den humoristiske spjuvern och alltid mycket ungdomlige Olof Arborén. Han har upplevt åtskilligt och har förmåga att berätta med stor berättarglädje. Kar de Mumma har skrivit förord och även han tycks ha haft roligt vid läsningen. Författaren ger även goda råd i »konsten att ta folk» och det är omvittnat att författaren kunde den konsten när han övade sina plutoner på gamla Mohed. Metoderna äro kanske icke alltid att rekommendera till efterföljd för vanliga dödliga, ty en trupp måste ju även kunna föras av andra än den som utbildat truppen och då går det kanske icke lika bra, om icke »konsten att ta folk» är medfödd. Men på den tid, då harvningen utan vidare inslag av intellektuell belastning var ett uthållighetsprov, som få lyckades genomlida utan men för förståndet, hade säkert författaren en uppgift att fylla.

Av en helt annan art är den historiska romanen »Blå Kokard» av *Jan Kuylenstierna* (244 sid. Kr. 17: 50). Den handlar om den glade hälsingeofficeren och olycksfågeln Slatte från Vifors och Hamrånge.

Man kan utan tvekan beteckna denna bok som en litterär sensation och en pärla i vår historiska romanlitteratur. Första kapitlen om den unge fänriken Slattes upplevelser i hembygden, på begravningen av gamle korpral Pistol och hans plötsliga landsförvisning till Frankrike är en obetalbar skildring. Skildringen av tjänsten vid det franska regementet Royal Suedois och äventyren i Paris står i klass med Dumas. Vilken tid och vilka äventyr! Den sorglöse och levnadsglade äventyraren Slatte från Kungl. Hälsinge regemente var en svår syndare och bekänner sina synder i dagboksform utan märkbar syndaånger, men med ett lätt vemod inför ett fåtal försummade tillfällen. Livet balanserar han på värjspetsen med en otrolig förmåga att behålla det kvar. Man sträckläser boken och skiljs från Slatte i det nya Amerika med stor saknad och med en suck över vår prosaiska tid, med dess humorfria krigföring och plikttrogna polis.

Det är kanske tur att icke alla fänrikar är som Slatte, men med praktiken förlagd utomlands skulle nog en och annan kunna behövas för att representera en gammal god tradition med ursprung i vikingalynnet. En bok för pojkar i alla åldrar med sinne för humor. *R. N.*

AGA

Svenska konstruktioner — Svenskt arbete

Radio — Television — Förstärkare
Fartygspejlmottagare — Kommunikationsradio

AGA-RADIOFABRIK **GÄVLE**

Bästa skyddet är Sparbanksboken

Spara i hembygdens Sparbank

GEFLEBORGS LÄNS SPARBANK

GUSTAFSBRO

Lagrat

Klass I

Rekommenderas!

AB Gefle Förenade Bryggerier

Ordertelefon: 292 60

Södra Norrlands Trädgårdscentral

Förening u. p. a. SKÅNELAGRET

Drottninggatan 45 - Gävle

Frukt- och Trädgårdsalster i parti

Kungl Hälsinge reg Marsch

säljes av
Kamratföreningen
på Mohed

När Ni köper
RYGGSÄCKAR
KARTFODRAL
PISTOLFODRAL
TÄLT m. m.

kontrollera att vidstående varumärke —"HÄSTHUVUDET I HÄSTSKON"— finns påstämplat. Det är garantimärket FÖRNÄMSTA SVENSKA FABRIKAT

Telefoner:
20416 och 13916

OLSSONS
BLOMSTERHANDEL

Nygatan 15
GÄVLE

Restaurant
Skeppet

LUNCH
DINÉ
SUPÉ
A'la carte

Goda viner Öl från fat

KONDITORISERVERING
— Musik —

LIDHOLMS

- Norrlands största Herraffär -

Herrkonfektion
Herrekipering
Gosskläder
Gossekipering
Damsport
1:a klass Beställningsskrädderi
Tyglager
Herr- o. Damskor

LIDHOLMS
DROTTNINGGATAN 30

Tel. 29240 (gruppanrop) **växel**

Grohmanns

Frukt, Choklad
Konfektyrer

Nygatan 31, Gävle
Tel. 20069 & 20637

MILITÄR=*ekiperingen*
I GÄVLE

CARL A. OHLSSON
Drottninggatan 23 *GÄVLE*

Färghandeln med den stora sorteringen i

Grundad 1894
Medlem av Sveriges Färghandlares Riksförbund

ARTISTMATERIAL - FÄRGER
KEMIKALIER - PARFYMER
SJUKVÅRDSARTIKLAR

Erik Lindberg Färghandel AB

Centralpalatset, Gävle *Tel. växel 29740*
Filial Kristinaplan *Tel. 201 00*

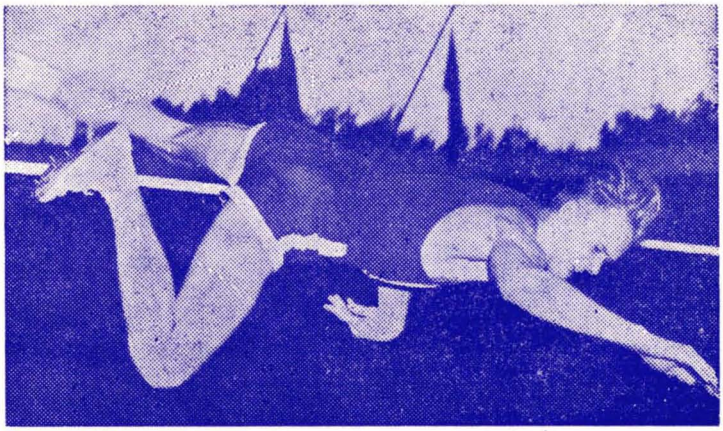
TRETORN

ledande märke
i GUMMISKOR

Skomagasinet

Drottninggatan 33 **Gävle** **Tel. 23577**

SPORT-spalterna

Bengt Nilsson, Westermalm, som satt nytt Europarekord i höjd på 2.10. När blir han världsrekordhållare?

i vår tidning är kända och välkända

För 12 öre

om dagen får Du veta allt från alla sportfronter

Prenumerera!

Norrlands-Posten

GEFLE-POSTEN

GEFLEBORGS TR. A-B, GEFLE

Bocken 1954
Dokumentet är skannat med upplösningen 300 pixlar/tum (120 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 5.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg 2008-04-29**.